

SAGNLANDET LEJRE

Årsrapport 2013

31/3
2013

SAGNLANDET LEJRE – landet du må udforske
Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Kulturarv - Læring - Oplevelsesøkonomi - Turisme. Hvad har kulturarven at sige nutidens borgere? Hvordan kan vi fange børn og unges interesse for historie? Hvilken rolle kan kulturarven spille i oplevelsesøkonomien? Hvordan kan vi skabe vækst i turisme og job i landdistrikter ved hjælp af kulturhistorie? Sagnlandet Lejre har i 2013 arbejdet med mange af disse problemstillinger og endda haft lejlighed til at drøfte kulturarvens potentiale med Erhvervs- og vækstminister Henrik Sass-Larsen.

I Sagnlandet Lejre, mener vi at potentialet er stort. Derfor hedder vores vision: **En fortid i en nutid med en fremtid"**

SAGNLANDET LEJRE – *landet du må udforske*

Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Slangealléen 2 – 4320 Lejre

Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk

CVR-nr: 33247257

Indhold

SAGNLANDET LEJRE	4
Besøgstal	4
Gæsternes tilfredshed	5
Optimering af ressourcer og arbejdsgange	7
Forretningsmæssig kompetenceudvikling	7
Markedsføring og Kommunikation	8
Årsresultat 2013	9
Samfundsregnskab	10
SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet	10
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet	11
SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur	12
Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet	12
Nationalparkprojekt "Skjoldungernes Land"	13
Da Danmark Blev Til	14
Erhvervs- og Vækstminister i Sagnlandet	15
SAGNKONGERNES VERDEN - et forretningsstrategisk udviklingsprojekt	16
Tak til bidragsydere	19
2013 – <i>landet du må udforske</i> i ord og billeder	20
Formidling	21
Forskning	25
Undervisning	28
Erhvervsturisme	33
FRIVILLIGE	35
CSR (Cooperate Social Responsibility)	36
Formålsparagraf	37
Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid	37
Mission: Jeg prøver og jeg forstår	37
Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse - Ansvar	38
Organisation	39
Bestyrelse	40
Direktion	40

SAGNLANDET LEJRE

ÅRSRAPPORT 2013

Besøgstal

Sagnlandet Lejre kunne i 2013 glæde sig over et flot besøgstal og en fremgang på i alt 17 % i forhold til året før.

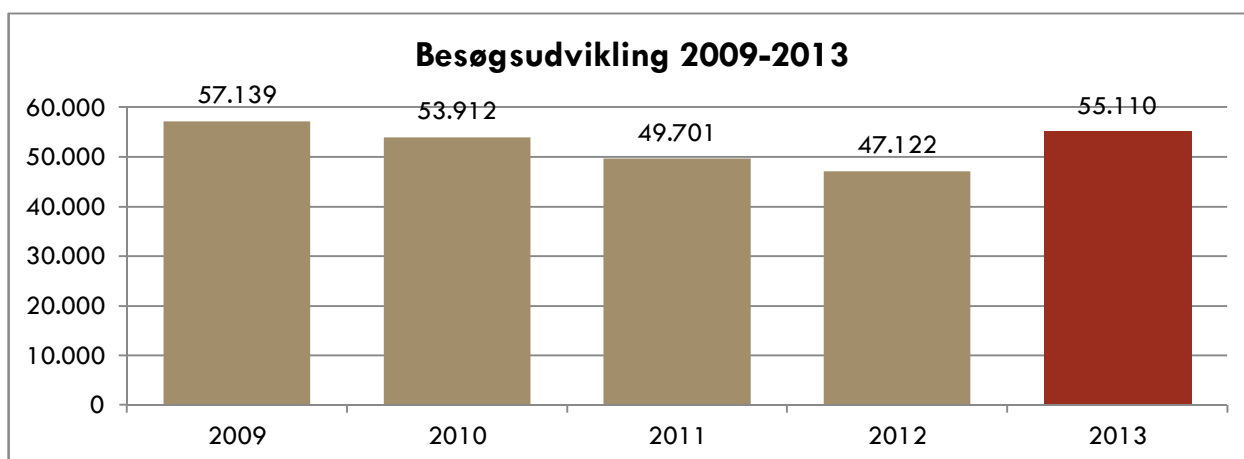
I 2013 registrerede vi 55.110 besøg mod ca. 47.000 i 2012 og knap 50.000 i 2011. Det bringer os tilbage på niveau som tiden før de to meget kolde og regnfulde somre i 2011 og 2012. For både juli og august, Sagnlandets absolutte højsæson, var i 2013 solrige og tørre. Samtidig oplevede Region Sjælland i juni-juli-august en stigning på 2,5 % danske og 11,5 % udenlandske overnatninger.

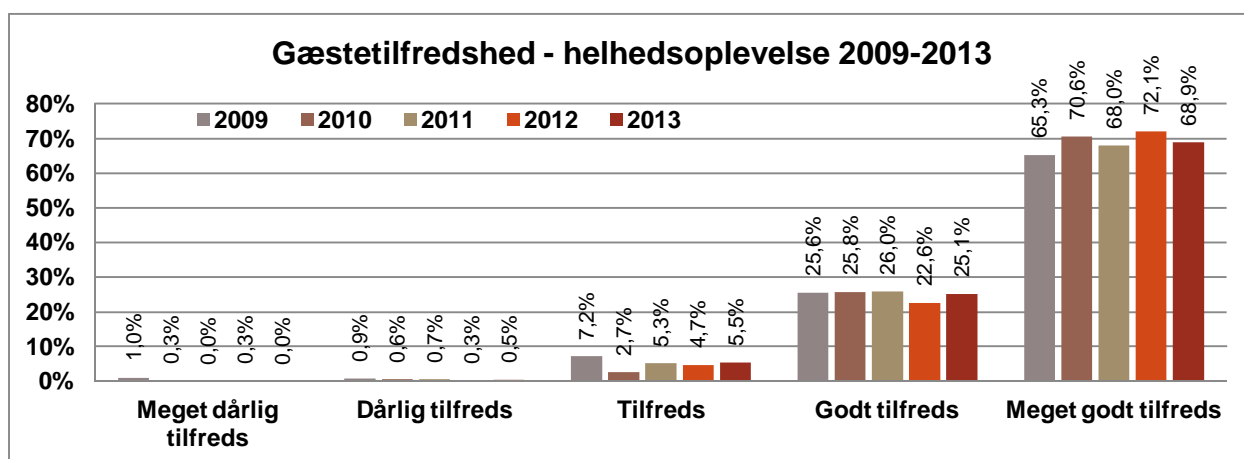
I 2013 afprøvede Sagnlandet desuden et nyt PR-tiltag. I samarbejde med rabatsitet Groupon tilbød vi over en periode på 2 uger i maj en entrebillet (der samtidig er sæsonkort) til halv pris. Billetten skulle indløses inden udgangen af juni, dvs. før højsæson. Tilbuddet blev markedsført via Groupons nyhedsseite og digitale nyhedsbrev, der modtages dagligt af 300.000 abonnenter på Sjælland. I løbet af 14 dage, havde vi solgt 1.500 billetter.

Synlighed og brug af undervisningstilbud og historiske miljøer til udeskoleprojekter fik et markant løft i 2013. I april indgik Sagnlandet en samarbejdsaftale med Lejre Kommune, Center for Skoletilbud, der sikrer, at alle kommunens ca. 3.200 skolebørn har gratis adgang. Kommunens skoler kan desuden benytte et vist antal undervisningsforløb varetaget af Sagnlandets instruktører i de historiske miljøer.

Som led i aftalen gennemførte Sagnlandet i august tre gratis lærerkurser for indskoling, mellemtrin og udskoling for kommunens lærere. Kurserne ruste lærerne til at gennemføre udeskoleprojekter i Sagnlandet. Det understøtter den ny skoleforms fokus på praksisnær undervisning uden for klasseværelset.

Samlet set er fremgangen i 2013 fordelt på alle gæstegrupper: danske og udenlandske turister samt børneinstitutioner og skoler, hvor sidstnævnte trods langvarig lærerlockout frem til 1. maj, øgede deres brug af Sagnlandets undervisningstilbud for året som helhed.

Gæsternes tilfredshed

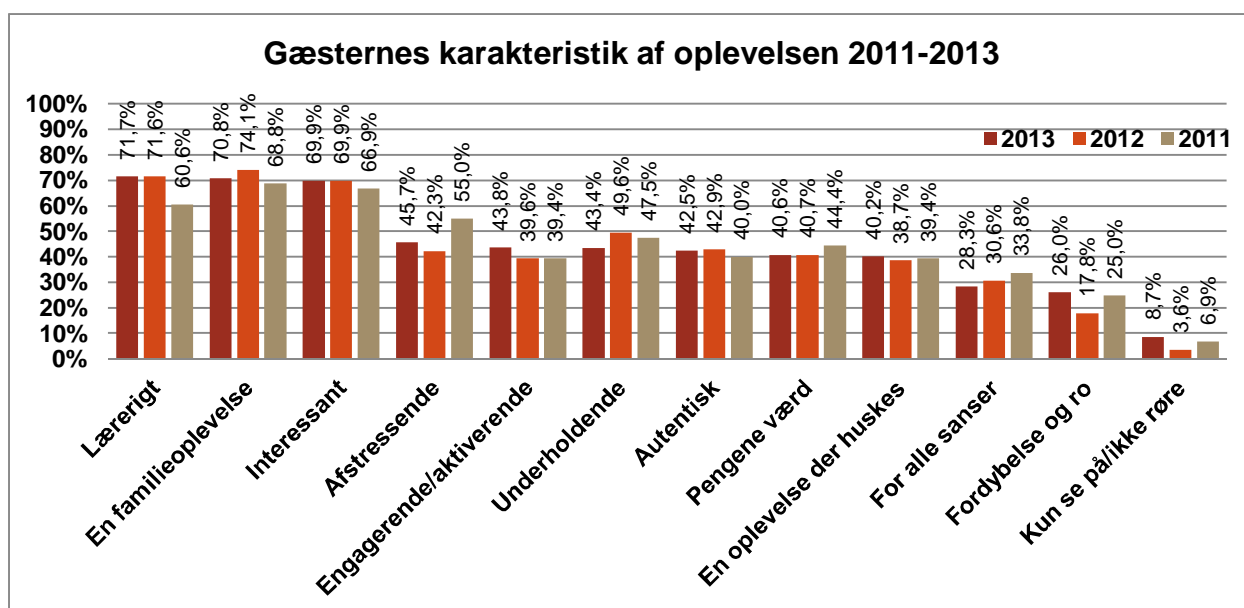
Sagnlandet måler hvert år gæsternes tilfredshed med besøg, personalets service, faglige viden, initiativ til dialog mv. Det sker via daglige spørgeskemaanalyser. Gæsterne kan kvalitativt udtrykke deres tilfredshed på en skala fra 1 – 5, hvor 1 repræsenterer "meget godt tilfreds" og 5 "meget dårligt tilfreds". Desuden analyseres hvorfor gæsterne kommer, om de overnatter i området mv.

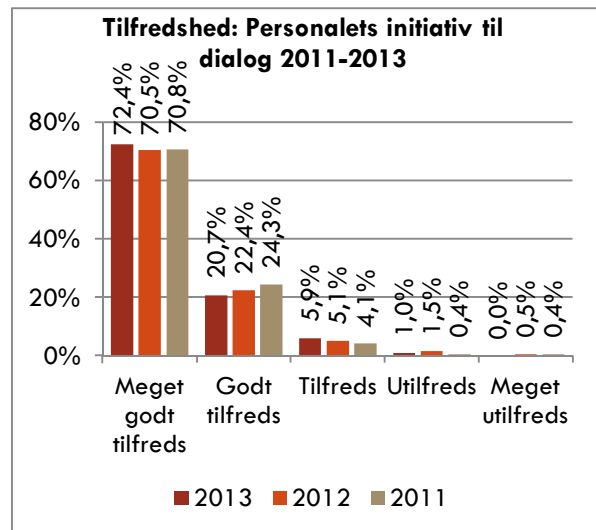
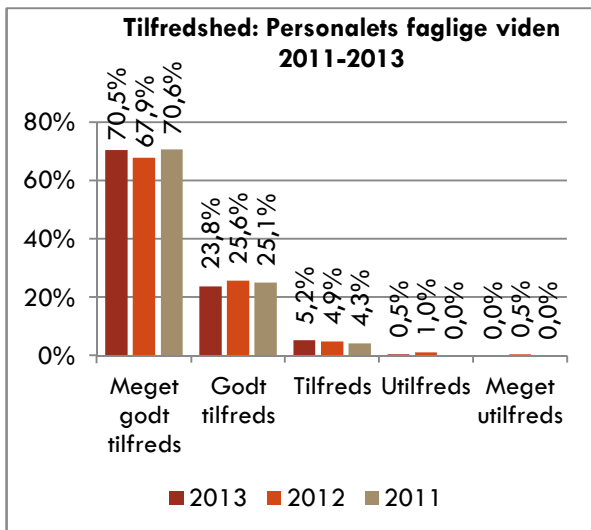

Gæsternes tilfredshed med deres helhedsoplevelse er overordentlig stabil gennem årene. I 2013 er 94,0 % "Godt tilfreds" eller "Meget godt tilfreds". I 2012 var tallet 94,7 %. Kun 0,5 % har været "Dårligt tilfreds" med den samlede oplevelse.

Gæsterne tager også stilling til en række udsagn og vælger et eller flere, som de bedst synes karakteriserer deres oplevelse og udbytte af besøget.

Som Videnspædagogisk Aktivitetscenter med driftstilskud fra Undervisningsministeriet er det yderst tilfredsstillende, at udsagnene "Lærerigt", "En familieoplevelse" og "Interessant" ligger stabilt og sikkert i top 3, blandt de 12 udsagn, gæsterne kan vælge mellem. Knap 3/4 af alle gæster finder disse tre udsagn dækkende for deres oplevelse.

Hvert år gennemfører vi et omfattende kompetenceforløb, der kombinerer historiefaglighed med praktiske færdigheder i historiske håndværk og formidlingsteknikker. Forløbet varer 2 uger og omfatter alle formidlings- og undervisningsmedarbejdere. Hertil kommer en "Faglig Dag" for alle medarbejdere i hele organisationen.

I 2013 bestod Faglig Dag i et heldags kursus "*Historiefortælling og dens virkemidler*". Kasper Sørensen, professionel historiefortæller og ekstern Lektor i kommunikation ved Roskilde Universitetscenter varetog kurset, der forløb som en kombination af undervisning, workshops og rollespil med fokus på alt lige fra stemmeføring over kropssprog til opbygning af en billedskabende fortællestil.

Gennem årlige analyser af vores gæsters tilfredshed på en lang række parametre spørger vi også til oplevelsen af vores faglighed og evne til at indgå i dialog og formidle vores viden.

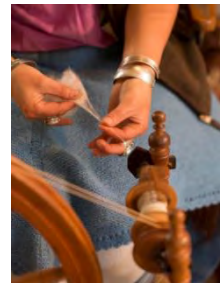
På spørgsmål om tilfredshed med "Personalets faglige viden" svarer 94,3 % i 2013, at de er "Meget godt tilfreds"/"Godt tilfreds" og på spørgsmålet om "Personalets initiativ til dialog" svarer 93,1 % at de er "Meget godt tilfreds"/"Godt tilfreds".

Adspurgt om gæsten gerne anbefaler et besøg til andre, svarer 96,2 % ja i 2013, hvilket er næsten det samme som i 2012 (96,3 %).

Adspurgt om gæsten gerne vil besøge Sagnlandet igen svarer 88,7 % "Ja" mens kun 1,4 % svarer "Nej" og 9,9 % "Ved ikke". I 2012 var svarende henholdsvis 90,3 % "Ja", 3,0 % "Nej" og 6,6 % "Ved ikke".

Samlet set har vi i 2013 opretholdt en meget høj tilfredshed med besøget, personalets viden samt personalets initiativ til at gå i dialog med gæsterne. Ligeledes har næsten alle gæster lyst til at vende tilbage til Sagnlandet ved en senere lejlighed og/eller anbefale andre at gøre det samme.

De mange ressourcer vi hver sæson investerer i rekruttering og oplæring af nye medarbejdere samt kompetence udvikling af faste, bærer således frugt.

Optimering af ressourcer og arbejdsgange

Sagnlandet har de seneste år arbejdet med fleksibel organisation af sine sæsonanstatte formidlere. De arbejder nu alle på tværs af vores forskellige historiske miljøer i forbindelse med undervisning, formidling og events. Det er sket for at optimere brugen af vores medarbejderressourcer. Flexibiliteten har til gengæld krævet yderligere administrativt overblik. Derfor investerede Sagnlandet i foråret 2013 i et nyt, professionelt elektronisk vagtplansystem, E-gruppe, for at effektivisere kommunikation og vagtplanlægning via mail og sms mellem områdeledere og Sagnlandets mange sæsonansatte. Implementeringen og den fulde udnyttelse af det nye systems mange faciliteter forsætter i 2014.

I juni 2013 oprettede Sagnlandet Lejre en ny stilling som Økonomimedarbejder i Administrationen. Det skete dels for at styrke det administrative område som følge af stadigt øgede krav til bl.a. afrapporteringer til bevillingsgivere og dels for at optimere Sagnlandets interne, administrative arbejdsgange og sikre bedre udnyttelse af de mange digitale muligheder i nyt Navision-økonomisystem implementeret i 2012. Denne proces vil fortsat være i fokus det kommende år.

Forretningsmæssig kompetenceudvikling

For at styrke forretningsudvikling og markedsforståelse indgik Sagnlandet i april 2013 samarbejdsaftale med RUC-Innovation Lab og ØstDansk Turisme om "Vækstprogram for turismevirksomheder – kyst og kultur i Region Sjælland".

Vækstprogrammet består af tre dele: 1) Et obligatorisk læringsforløb for udvalgte nøglemedarbejdere. 2) Et fælles vækstforløb med andre virksomheder i en projektgruppe sammensat af RUC. 3) Individuel sparring af konsulenter med udgangspunkt i Sagnlandets egne, godkendte målsætninger, der blev lagt til grund for optagelse i vækstforløbet, der finansieres af EU-midler.

Sagnlandet har fokuseret på udvikling af to forretningsstrategiske indsatsområder, der delvist overlapper: *Gruppeturisme* samt *Internationale gæster*. Begge indsatsområder understøtter ambitionerne for vores udviklingsprojekt SAGNKONGERNES VERDEN, der præsenteres længere fremme i årets beretning.

Forløbet har givet indsigt i Incoming bureaux arbejdsmåder og internationale markeder. Vi har defineret styrkepositioner og modtaget kompetenceudvikling inden for markedsføring, bl.a. via digitale medier. Individuelle konsulentforløb, har desuden resulteret i værdifuld feedback på vores visions- og strategiarbejde.

Vækstforløbet afsluttes medio 2014, men har allerede styrket vores viden og kompetencer indenfor markedskendskab, segmenteringsanalyser og brugerprofiler samt PR og digitale medier. Hertil kommer, at vi har udvidet vores netværk betydeligt til små og store turismeaktører på tværs af brancher i Region Sjælland.

Markedsføring og Kommunikation

I 2013 projektansatte Sagnlandet en PR-medarbejder for at implementere strategiske samarbejds muligheder med relevante aktører samt for at styrke Sagnlandets synlighed i medierne. Medarbejderen har både arbejdet med traditionelle, trykte medier gennem pressearbejde samt sociale medier og digitale platforme, samt deltaget i førnævnte vækstprogram.

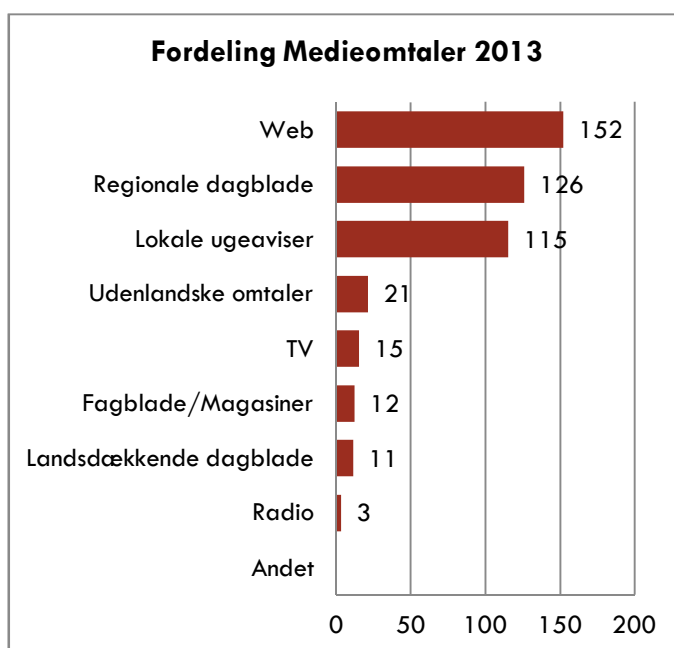
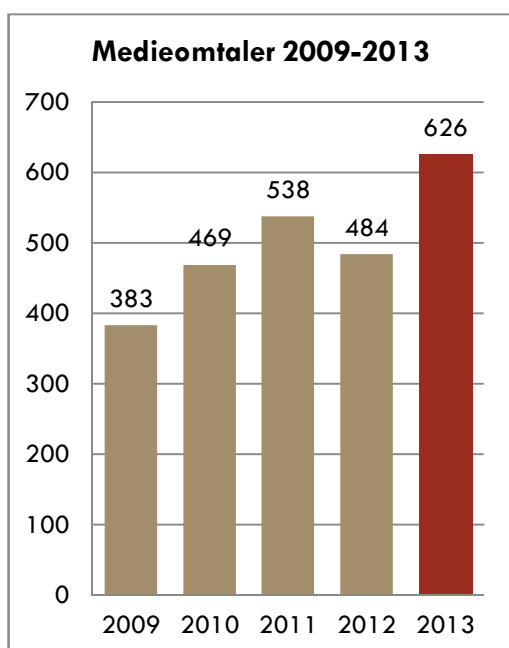
I 2013 har vi opbygget faste samarbejder med udvalgte lokalaviser. Her har Sagnlandet bidraget med læser konkurrencer, der har været meget populære. Præmierne var naturligvis sæsonkort til Sagnlandet Lejre.

Medarbejderens indsats har båret frugt. Ved udgangen af 2013 kan vi notere det største antal redaktionelle omtaler, Sagnlandet hidtil har opnået. I alt 626 omtaler og en fremgang på 29 % i forhold til 2012 og 16% i forhold til 2011. Fremgangen ligger især på lokalaviser og på web-portaler, herunder dagbladenes digitale versioner. Stillingen gøres derfor permanent i 2014.

I kraft af Sagnlandets partnerskabsaftale med Erhvervsakademi Sjælland indgået i 2012, gennemfører vi hvert år en række udviklingsforløb i samarbejde med studerende på en lang række af Erhvervsakademiets uddannelser. I 2013 har vi bl.a. arbejdet med markedsføring og kommunikation i samarbejde med lærere og studerende på multimediedesign og markedsføringsøkonomi. Det har resulteret i en analyse af kundetilfredshed med nuværende hjemmeside og et forslag til ny hjemmeside ledsaget af et strategiplæg for fremtidig brug af sociale medier.

Arbejdet med ny, visuel båret hjemmeside med fokus på sociale medier og storytelling afsluttes med implementering af ny hjemmeside forår 2014.

De mange omtaler i lokale, regionale og landsdækkende aviser, radiostationer og TV synliggør og brander hele området. Sagnlandet skaber således positiv opmærksomhed om Lejre Kommune og Region Sjælland og sætter fokus på regionens unikke kulturhistoriske værdier og oplevelsesmuligheder.

Årsresultat 2013

I 2013 blev årets resultat af almindelig drift efter afskrivninger et overskud på 290.390 kr. Til sammenligning var årsresultatet i 2012 et overskud på 127.000 kr.

Det er glædeligt at vi også i 2013 har kunnet opnå et positivt årsresultat, således at vi gradvist indhenter underskuddet på -631.000 kr. fra skybrudssommeren 2011. Hermed får vi dels styrket Sagnlandets likviditet og dels kan vi disponere midler til kommende vedligeholdelsesarbejder i vores historiske miljøer og bygninger.

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR-31. DECEMBER	2013 (kr.)	2012 (tkr.)
Entreindtægter	3.028.067	2.778
Varesalg, butik og kiosk	1.596.319	1.444
Undervisningsministeriet (Kommunalreform, overførte driftstilskud)	2.488.052	2.437
Undervisningsministeriet (Institutionsstyrelsen, driftstilskud)	1.542.460	1.542
Undervisningsministeriet (Videnspædagogisk driftstilskud)	1.720.000	1.800
Lejre Kommune (driftstilskud)	1.599.467	259
Periodisering donationer til nybyggeri	1.027.167	1.067
Øvrige tilskud	48.018	62
Øvrige indtægter	2.130.854	2.252
INDTÆGTER I ALT	15.180.404	13.606
Vareforbrug	-1.666.404	-1.488
Eksterne omkostninger	-2.875.461	-2.513
Personaleomkostninger	-9.182.633	-8.357
RESULTAT FØR AFSKRIVNINGER	1.455.906	1.285
Afskrivninger	-1.143.805	-1.141
DRIFTSRESULTAT	312.101	144
Andre finansielle indtægter	108	2
Andre finansielle omkostninger	-21.819	-19
ÅRETS RESULTAT	290.390	127
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Overført til særlig fond	150.000	0
Anvendt af tidligere års overskud	140.390	127
I ALT	290.390	127

Samfundsregnskab

I tilknytning til vores ordinære årsregnskab udarbejder Sagnlandet hvert år et samfundsregnskab. Samfundsregnskabet illustrerer, hvordan Sagnlandets tilstedeværelse og aktiviteter har positiv indflydelse på den økonomiske omsætning i samfundet udenfor Sagnlandet.

En vurdering af vores samfundsmæssige betydning anskueliggør vi gennem den såkaldte ABS-analyse. ABS står for Attraktionernes Betydning for Samfundet og analysen har til formål at vurdere og kvantificere attraktioners:

- direkte økonomiske afledte effekt overfor det offentlige i form af skatter og afgifter
- indkøb fordelt på lokalområde, region, Danmark og internationalt
- bidrag til arbejdspladser og omsætning i lokalområdet

ABS-analysen er udviklet af revisionsfirmaet KPMG i regi af Danmarks hidtil største kompetenceudviklingsprojekt for attraktioner, ODA-projektet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner) finansieret af Arbejdsmarkedets Feriefond.

ABS-analysen integrerer de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE (Turismens Økonomiske Betydning for Samfundet udviklet af VisitDenmark) og LINE (model for den økonomiske aktivitet i danske kommuner udviklet af AKF (Anvendt Kommunal Forskning)).

ABS-analysen anvender f.eks. oplysninger om døgnforbrug for endagsturister fordelt på regionsniveau og nationalitet baseret på VisitDenmarks analyser af danske og udenlandske turisters forbrug. Disse nationale statistiske oplysninger kombineres med attraktionens egne publikumsanalyser og regnskabstal.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet			
BETALT TIL SAMFUNDET		MODTAGET FRA SAMFUNDET	
A-skat, AM-bidrag	3.390.927	Offentlige, ordinære driftstilskud	7.014.978
ATP	127.316	Købsmoms, netto	586.374
Salgsmoms	763.910	Refusion, fleks-job mv.	2.928.213
Lønsumsafgift	0	Refusion, sygedagpenge, barsel mv.	258.282
Energiafgifter netto	249.402	Refusion, energiafgifter	30.192
Ejendomsskatter	0	Øvrige omkostningsrefusioner	18.018
Fleksjobbidrag Stat	101.632	Ekstraordinære offentlige tilskud	335.000
AER, FIB, Barselsfond mv.	157.794		
I ALT BETALT DIREKTE TILBAGE TIL SAMFUNDET	4.790.981	I ALT DIREKTE BETALING FRA SAMFUNDET	11.171.057
NETTOBIDRAG FRA DET OFFENTLIGE		6.380.076	

Sagnlandet Lejres direkte økonomiske udveksling med samfundet viser, at nettobidraget fra samfundet til Sagnlandet er på 6.380.076 kr.

Samfundets samlede økonomiske nettobidrag til Sagnlandet Lejre er således 634.902 kr. mindre end de ordinære driftstilskud på 7.014.978 kr., som Sagnlandet Lejre modtager til sit almennyttige virke.

Målt på de rene regnskabstal tilbagebetaler Sagnlandet med andre ord ca. 9 % (635.000 kr.) af sit ordinære offentlige driftstilskud til samfundet i kroner og øre.

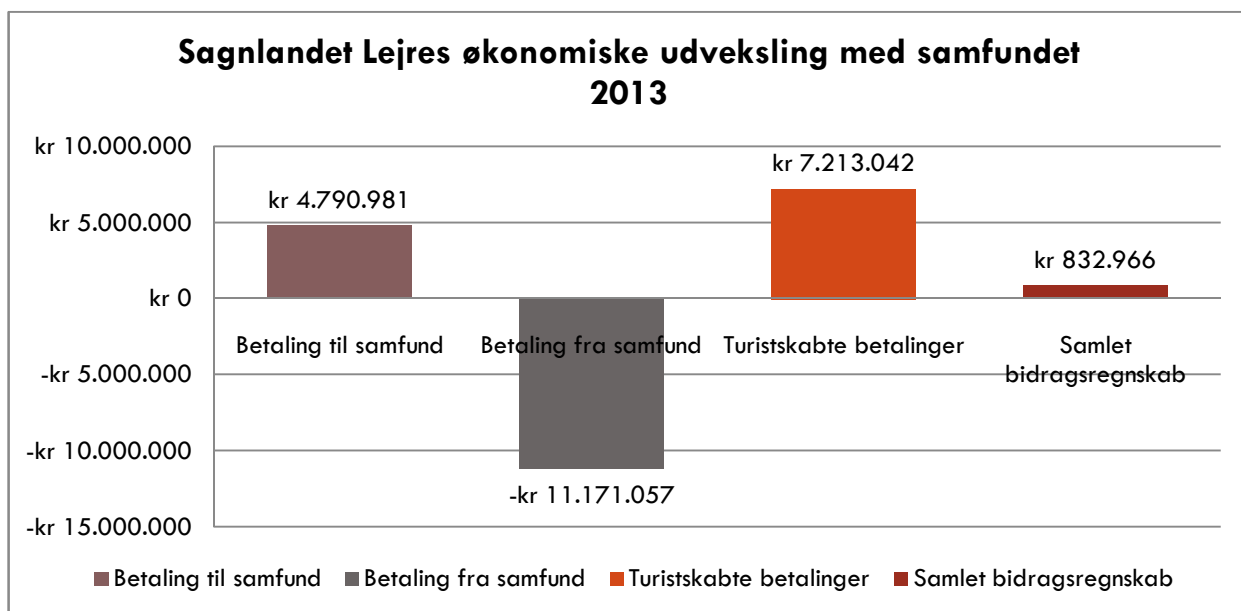
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet

Udover den direkte tilbagebetaling af 9 % af sine driftstilskud til samfundet sikrer Sagnlandet Lejre gennem sin virksomhed, at andre aktører udenfor Sagnlandet kan bidrage positivt til samfundsøkonomien.

Sagnlandets afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet beregnes ud fra ABS-modellen vha. VisitDenmarks økonomiske nøgletal (seneste nøgletal for forskellige turisttypers døgnforbrug er fra 2011) og sammensætningen af Sagnlandets 55.110 besøgende i 2013 opgjort ud fra gæsteanalyser.

SAGNLANDET LEJRES afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet 2013

Antal besøgende i alt	55.110	
Hvoraf	43.041	kommer til området pga. SAGNLANDET LEJRE
Hvoraf	6.172	Besøger området pga. Sagnlandet og andre oplevelser
	5.897	Besøger området eller bor i området og besøger derfor Sagnlandet i anden forbindelse
	38.704	Af det samlede besøgstal er endagsturister
Disse endagsturister skaber en omsætning i samfundet for i alt kr.	16.698.818 kr.	
Af det samlede antal besøgende vælger	8.301	besøgende at overnatte i området (15 km's radius)
De overnattende gæster skaber en omsætning i samfundet på kr.	3.909.874 kr.	
Samlet skaber de besøgende en omsætning i samfundet på kr.	20.608.692 kr.	udover den omsætning som lægges direkte i SAGNLANDET LEJRE
Heraf udgør kr.	10.304.346 kr.	omsætning i området
SAGNLANDET LEJRE skaber gennem den afledte omsætning	27	arbejdspladser i samfundet udover Sagnlandets egne arbejdspladser
Disse 27 arbejdspladser bidrager med	7.213.042 kr.	til de offentlige kasser i form af moms, A-skat, ATP og lign.
SAGNLANDET LEJRES samlede bidragsregnskab til samfundet er	832.966 kr.	Samlet set bidrager Sagnlandet således positivt til samfundet alene målt på økonomiske parametre.

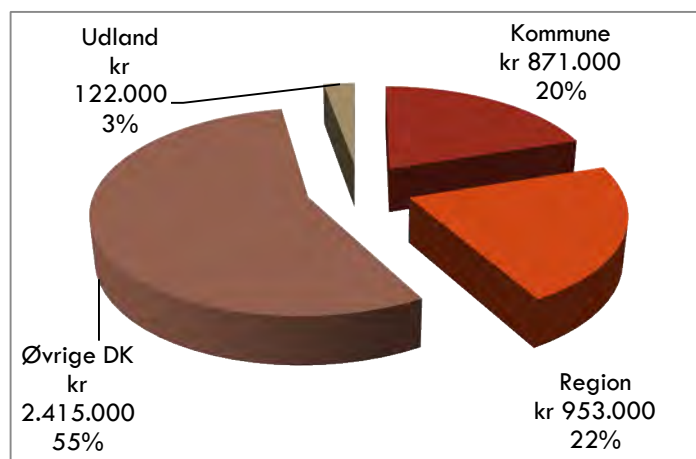

Samlet set skaber Sagnlandets virksomhed et afledt bidrag til samfundet på 7.213.042 kr. i turistskabte betalinger gennem jobskabelse udover Sagnlandets egne arbejdspladser. Når samfundets nettobidrag på 6.380.076 kr. fratrækkes de turistskabte betalinger, har Sagnlandets virksomhed i 2013 givet et positivt nettobidrag til samfundet på i alt 832.966 kr.

SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur

Sagnlandet anvendte i 2013 i alt 4.361.000 kr. ex. moms i køb af varer og tjenesteydelser.

Fordelingen i hhv. Kommune, Region, øvrige Danmark og Udlandet viser, Sagnlandets bidrag til omsætning i erhvervslivets fordelt på geografi.

Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet

ABS-analysen viser, at Sagnlandets samlede virksomhed skaber en økonomisk merværdi for samfundet på godt 800.000. kr. alene anskuet ud fra en markedsøkonomisk synsvinkel.

Vi er derfor stolte over at kunne vise, at økonomisk værdiskabelse også er mulig for en almennyttig institution som Sagnlandet Lejre. Det viser, at brug af offentlige midler i kulturhistorisk arbejde ikke skal opfattes som udgifter, men som investering, der kan give et samfundsøkonomisk afkast.

Hertil kommer den allervigtigste, men ikke økonomisk kvantificerbare værdi, der ligger bag vores almennyttige arbejde: At skabe og formidle kulturhistorisk viden til samfundets borgere gennem almen folkeoplysning og undervisning.

Det er en vigtig indsats, hvormed Sagnlandet bidrager til at skabe sammenhængskraft, viden og forståelse hos børn og voksne om vores historiske rødder i et alment dannelsesprojekt. Et dannelsesprojekt der viser, at vi som mennesker er både historieskabte og historieskabende og derfor også har ansvar for de handlinger og valg, vi træffer i nutiden.

Anerkendelsen af vores almennyttige og folkeoplysende dimension kommer også til udtryk gennem godkendelser, evalueringer og anden opbakning til vores virke:

- SAGNLANDET LEJRE er klassificeret som et videnspædagogisk aktivitetscenter af Undervisningsministeriet, der støtter med driftstilskud. Et videnspædagogisk aktivitetscenter står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og bygger sin vidensformidling på publikums aktive deltagelse. Målet er at børn og voksne får viden og indsigt i natur, historie og videnskab gennem lærerige, praktisk orienterede og udfordrende aktiviteter for alle sanser.
- SAGNLANDET LEJRE er i 2008 udvalgt af Kulturstyrelsen som én af "200 særligt udvalgte seværdigheder af national interesse" og forsynet med det nye, brune Johanneskors, der på vejviserskilte ved landevejene gør opmærksom på, at her ligger en national seværdighed, der er en omvej værd.
- SAGNLANDET LEJRE er godkendt af SKAT som alment velgørende/-almennyttig institution efter ligningslovens § 8A, hvorfor givere kan fratække gavebeløb i deres skattepligtige indkomst.
- Hendes Majestæt Dronningen har siden 2003 været Sagnlandets protektor

Udover at udvikle og tilbyde skoleundervisning, lærer og pædagogkurser, gennemføre lærerige kulturhistoriske events og aktiviteter for børnefamilier og turister og deltage i arkæologiske forskningssamarbejder mv. engagerer Sagnlandet sig også i generelle udviklingsprojekter uden for egen matrikel.

I 2013 skal to af disse nævnes ved den økonomiske afrapportering, pga. deres potentiale for at skabe vækst i en hel region. Det drejer sig om Nationalparkprojekt *Skjoldungernes Land* samt det kulturregionale projekt, *Da Danmark Blev Til*.

Nationalparkprojekt "Skjoldungernes Land"

Siden sit værtskab for det første borgermøde i 2005 vedrørende oprettelsen af en mulig nationalpark i Roskilde-Lejre, fulgt af sæde i projektets styregruppe siden 2008, har Sagnlandet deltaget aktivt i debatter, arbejdsgrupper, events og møder for at fremme etableringen af Sjællands første Nationalpark.

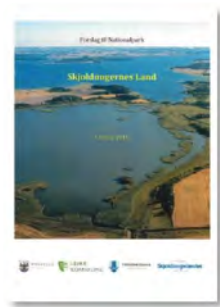
Når Roskilde-Lejre området er i spil som kandidat til det fornemme nationalparkstempel, skyldes det områdets enestående kombination af natur- og kulturhistoriske værdier, der fortæller om rigets dannelse.

Det er derfor glædeligt at mange møder i 2013 og endnu en stor borgerhøring i november 2013 er resulteret i at styregruppen med repræsentanter for lodsejere, landbrugsorganisationer, grønne organisationer, turisme, forskning og kulturhistorie samt de tre kommuner Lejre, Roskilde og Frederikssund er nået frem til et endeligt forslag til Nationalpark "Skjoldungernes Land".

Forslaget er nu indsendt til Miljøministeren med anmodning om at igangsætte den formelle proces, der fører til oprettelse af parken. Når lovforslag er udarbejdet skal det i en sidste høring blandt borgerne. Herefter kan en nationalpark Skjoldungernes Land forhåbentlig være en realitet inden udgangen af 2014.

Erfaringer fra ind- og udland viser, at en nationalpark afstedkommer en meget stor besøgsinteresse fra turister. At være "Nationalpark" er derfor et brand i sig selv, der skaber mulighed for vækst og lokal erhvervsudvikling.

Bliver Roskilde-Lejre området Sjællands første nationalpark, giver det Sagnlandet en central placering i parken og en oplagt vækstmulighed gennem øget turisme.

Da Danmark Blev Til

Sagnlandet har siden 2009 været involveret i formulering og udvikling af Kulturregion Midt- og Vestsjællands projekt "Da Danmark blev til". Sagnlandets direktør er formand for projektet, der har til formål at fremme et værdikædesamarbejde under parolen "Vikinger-Værdikæder-Vækst".

Strategi og vision for projektet er at bruge kulturhistorie som et aktiv i samfundsudviklingen. Det skal ske ved at opbygge kendskab, ejerskab og stolthed over det sted man bor, går i skole og arbejder. Desuden arbejder projektet med en vækstdagsorden for udvikling af kulturturisme, der har et udnyttet vækstpotentiale i Danmark.

Projektet har fået 26 kulturhistoriske aktører fra Kulturregionens 8 kommuner til at arbejde sammen om at skabe en fælles fortælling om områdets særlige kulturarv fra vikingetid og middelalder. Netop denne periode er en vigtig del af Danmarks rigshistorie og stærkt repræsenteret i regionen. F.eks. var Roskilde landets hovedstad frem til 1400-tallets begyndelse mens Danmarks sagnhistorie knytter Lejre til Danmarks første kongeslægt *Skjoldungerne*, der har lagt navn til nationalparkprojektet.

Med forankring i regionens stedbundne historier, involverer projektet nu på forskellig vis borgere, skoler og virksomheder i at arbejde med på fortællingen om områdets vikingekonger og valdemarer. Målet er at kunne bruge denne del af Danmarkshistorien som et samlende brand for området.

I 2013 gennemførte Da Danmark Blev Til en stor fyrtårnsevent, hvor Kulturregion Midt- og Vestsjællands vikinge- og middelalderattraktioner for første gang gik sammen om at skabe regionens største kulturhistoriske festival - TOGTET. For-

målet var at skabe en unik samarbejdspladsform for kulturinstitutioner, erhvervsliv og frivillige borgere og opbygge ejerskab til områdets historie.

Over 12 dage i juli 2013 sejlede Danmarks tre fineste vikinge- og middelalder-skibe; Havhingsten, Agnete og Aslak ud på TOGT. Skibene lagde til i fem havne: Roskilde, Orø, Rørvig, Kalundborg og Korsør med hver sit tema: ErobringsTOGTET i Roskilde, PilgrimsTOGTET på Orø, TINGET i Rørvig, KorstOGTET i Kalundborg og VikingetOGTET i Korsør.

Vores evaluering af projektet taler for sig selv: 179.000 husstande i hele Kulturregion Midt- og Vestsjælland fik tilsendt Togtets samlede program som indstik i lokalaviserne. 200 artikler om TOGTET blev publiceret i lokal, national og international presse. 22.000 hits på projektets hjemmeside og over 1000 likes på projektets hjemmeside blev klikket ind under de 12 dage togtet varede. Og resultatet?

Over 40.000 besøgende valgte fysisk at besøge TOGTET i en af de fem havne.

Det viser det potentiale den stærke kulturhistoriske fortælling kan have, når den bruges og iscenesættes på utraditionelle måder.

Erhvervs- og Vækstminister i Sagnlandet

I november 2013 fik Sagnlandet Lejre Erhvervs- og Vækstminister Henrik Sass-Larsen på et timelangt besøg. Det gav god lejlighed for Sagnlandets direktør til at fortælle om bl.a. projekterne Da Danmark Blev Til og Nationalparkprojekt Skjoldungernes Land og det potentiale for økonomisk vækst og nye arbejdspladser, som sådanne projekter kan skabe i landdistrikter. Ikke mindst inden for udvikling af kulturturisme, der i Danmark kun udgør kun 4 % af turismen, mens den globalt udgør 40% og er i vækst. Endvidere viser analyser, at netop kulturturister har et væsentligt højere døgnforbrug end andre turister.

Ministeriets eget Vækstteam for Turisme og Oplevelsesøkonomi havde i deres rapport fra juni 2013 bl.a. fremhævet at: *Der skal skabes øget synergi mellem turisme, kultur, natur, transport og fødevarer.* Endvidere kræves der et *tværministerielt samarbejde om en fælles international branding af Danmark på tværs af kultur, eksport, investeringsfremme og turisme.*

Indenfor kulturturisme nævnte ministeriets vækstteam konkret H. C. Andersen som et oplagt tema at markedsføre Danmark på, ikke mindst i forhold til Asien. Ligeledes blev nationalparker nævnt som et aktiv, der kan fremme denne form for turisme.

Vækstteamets anbefalinger gav Sagnlandets direktør anledning til en opfordring til ministeren til også at overveje et andet oplagt, men uudnyttet brand. Nemlig Danmarks rige kulturarv fra Vikingetiden, som ikke er nævnt i vækstteamets anbefalinger. Netop vikinger har i forvejen et meget stort forhåndskendskab i store dele af den vestlige verden inklusive det østeuropæiske vækstmarked samt USA, takket været vikingernes ekspansive kultur, sødygtige vikingeskibe og kolonier langs f.eks. de russiske floder.

Det er derfor oplagt at Danmark aktiverer sin kulturhistorie fra vikingetiden og bruger det i markedsføringen af Danmark. At der også er et oplagt potentiale for at koble denne maritime fortælling med naturoplevelser er heller ikke uinteressant. Ikke mindre end 70 % af vores nuværende turister fremhæver netop Danmarks natur som årsag til besøg. Også i forhold til det store fokus på nordisk gastronomi er der spændende synergimuligheder at hente, hvis regeringen vælger at følge de mange spændende anbefalinger i vækstteamets rapport, samt, som foreslået ved mødet, i højre grad, fremmer brugen af vores kulturarv fra vikingetiden.

SAGNKONGERNES VERDEN - et forretningsstrategisk udviklingsprojekt

I 2013 har Sagnlandet Lejre takket være økonomisk opbakning fra Lejre Kommune arbejdet på at udarbejde koncept og fondsprospekt for genskabelsen af et helstøbt, historisk univers fra vikingetiden.

Vi kalder projektet SAGNKONGERENS VERDEN inspireret af de talrige sagn om de legendariske Skjoldungekonger i Lejre, som er knyttet til området gennem bevarede sagn, krøniker og sagafortællinger.

Projektet forholder sig netop til de samfundsmæssige udfordringer med snart 3 årtiers stagnation og fald i udenlandsk turisme og manglende fokus på brug af landets kulturarv til at opbygge en stærk kulturturisme, ikke mindst i landdistrikter.

Projektet forholder sig også til Sagnlandets egne udfordringer som sommerattraktion. Selv om sommeren i 2013 var vejrmæssig gunstig og besøgstallet gik frem, har de seneste års voldsomme nedbør vist, hvor sårbart det er kun at kunne holde åbent i sommerhalvåret. Samtidig tyder alt på, at klimaudviklingen fremover byder på mere ustabil vejr.

SAGNKONGERNES VERDEN er derfor omdrejningspunkt i en langsigtet forretningsstrategi, der skal gøre vores driftsøkonomi mindre vejrfølsom og forandre os fra sommer- til helårsattraktion. Strategien sikrer os flere indendørs aktivitetsmuligheder, så vi kan tilbyde skoleundervisning, kurser og turismeoplevelser på helårsbasis samt skabe en multifunktionel ramme for events indenfor bl.a. teater, storytelling, gastronomi mv. Det vil minimere risikoen for at én dårlig sommersæson ødelægger et helt års driftsresultat.

SAGNKONGERNES VERDEN har derfor potentialet til at blive et nationalt fyrtårn i en kommende nationalpark i Roskilde-Lejre og et nyt område i Sagnlandet med helårsaktiviteter, virtuel formidling og overnatning i historiske rammer.

Universet er opbygget af tre arkitektoniske hovedelementer, HØJEN, HALLEN & HUSET, der alle tager udgangspunkt i Lejre Kommunes egen forhistorie, den enestående kulturarv af arkæologiske fund og stedbunden sagnhistorie fra yngre jernalder og vikingetid. Denne arkæologiske og litterære kulturarv er en del af Danmarks rigshistorie med fortællingen om Danmarks og Danernes første kongeslægt, Skjoldungerne, og deres prægtige haller og hedenske offersteder i magtcentrummet Lejre.

Ved Gl. Lejre, kun 3 km. fra Sagnlandet, har Roskilde Museum således siden midten af 1980'erne afdækket sporene efter en række store, tømmerbyggede hal-konstruktioner, kulminerende med fundet af Danmarks største hus fra oldtiden i 2009. En gigantisk halbygning fra 800-tallet, dvs. begyndelsen af den hedenske del af vikingetiden. Hallen har været lidt over 60 meter lang og 12 meter bred. Vores digitale rekonstruktionsmodeller af dette hus, som vi har døbt HALLEN, viser, at det har haft ca. 10 meter til kip og et areal på over 600 m². Det gør den til den største menneskeskabte konstruktion, som datidens mennesker har mødt i det område, vi i dag kalder Danmark. I samme område er udgravet andre bygninger, der funktionelt må have spillet sammen med den kongelige hal. Bl.a. et lidt kortere og slankere langhus, vi har døbt HUSET, og som kan have tjent som hirdens bolig.

Udover de mægtige haller, opført i perioden 500-900-tallet, rummer Lejre området andre og samtidige spektakulære fund. I Gl. Lejre ligger en af områdets mange gravhøje, Grydehøj. Den delvist afgravede høj er Danmarks største fra 600-tallet. Den rummede spor efter en fyrstelig begravelse. Lige op til Grydehøj, ligger desuden de ruinerede rester af Sydskindnaviens næststørste, stenbyggede skibssætning fra 900-tallet. Nationalmuseets undersøgelser i 1950'erne viser, at den bl.a. har fungeret som gravplads. Man må forestille sig, at den, ligesom HALLEN - også har været et religiøst samlingspunkt og kraftcenter i landskabet.

I vores koncept for SAGNKONGERNES VERDEN, repræsenterer HØJEN, de dødes og gudernes verden, HALLEN, det royale højsæde og hoffets verden og HUSET, hirdens og husholdets verden. I Sagnlandet forbinder vi disse tre komplementære formidlingsakser i et autentisk LANDSKAB.

Tilsammen udgør disse 4 elementer én helstøbt oplevelsesramme, der på én og samme tid formidler og involverer gæsterne i såvel vikingernes indre, mentale forestillingsverden som deres ydre, håndgribelige fysiske verden.

HØJEN referer til Lejreområdets talrige gravhøje. Den skal fungere som tidsportal til en anden verden. I dens indre indretter vi et stort virtuelt oplevelsesunivers, der vha. billeder, animationer og lyde opruller den nordiske mytologi og sagnhistorie på vægge og lofter. Her træder folk durk ind i vikingernes hedenske kosmologi og forestilling om jordens skabelse ved mødet mellem ild og vand i Ginnungagab og undergang i Ragnarok. Her opruller vi deres tro på guder, jætter, vætter, drager og andre væsner, der bl.a. har inspireret Tolkien, da han skrev Ringens Herre.

HALLEN genskaber vikingernes ceremonielle kongesæde som et fysisk oplevelsesunivers. Møbler, husgeråd, redskaber, våben, dragter og billedskærerarbejder indgår her i et levende, autentisk miljø, der afspejler det spektakulære liv og ypperlige håndværk, der engang udfoldede sig i Lejre. Her vil Sagnlandets dragtklædte formidlere invitere gæsterne til dialog og til at røre og prøve vikingernes smukke genstande. Børn og voksne kan også udforske hallens herligheder med

smartphones og Ipads i jagter på viden om deres herkomst, symbolske betydninger og forankring i naturlandskabets rigdom af materialer.

HUSET indretter vi til overnatning. Her finder elever på lejrskole, forældre og bedsteforældre med børn og børnebørn på højskole i historien, unge rollespillere på historisk live-rollespil og grupper af historiske re-entactorer fra ind- og udland et stemningsfuldt og sanseligt logi.

Vikingernes elegante arkitektur kombinerer vi med det 21 århundredes teknologi og viden om sundt indeklima, arbejdsmiljø og lyssætning. Derfor placerer vi HALLEN og HUSETS overlegne halkonstruktioner på moderne fundamenter med strøm, varme, vand og fiberkabler, der sikrer at vi kan lave aktiviteter året rundt.

SAGNKONGERENES VERDEN er derfor ikke alene et nyskabende kulturhistorisk projekt der forbinder arkæologi, mytologi og landskab i en integreret oplevelse. Det er også et teknologisk innovationsprojekt.

Med projektet bryder vi nye veje og viser, hvordan man på æstetisk vis kan bygge bro mellem forhistorisk arkitektur og moderne teknologi for at skabe fleksible rammer for historisk levendegørelse, undervisning, teater, musik, fortælling, rollespil, udstillinger, håndværkskurser og kulinariske oplevelser året rundt. Her får skuespillere, storytellerne, håndværkere, musikere, rollespillere og gastronomer en unik arena at udfolde sig i, idet alene HALLENS centrale rum kan rumme 300 gæster af gangen.

HØJEN, HALLEN og HUSETS gennemtænkte indretning optimerer Sagnlandets nuværende personaleresourcer og faciliteter og gør det muligt at forandre Sagnlandet Lejre fra en sæson- til en helårsattraktion. De tilknyttede aktiviteter vil desuden tiltrække en meget bred vifte af målgrupper på tværs af geografi, alder, uddannelse og social baggrund.

SAGNKONGERNES VERDEN er udarbejdet i tæt samklang med Lejre Kommunes langsigtede strategier om udvikling af bæredygtig turisme, økologi og nationalpark. Realisering af projektet vil derfor have en stærk synergieffekt for områdets udvikling inden for disse kommunale indsatsområder.

Sagnlandets overgang fra sommer- til helårsattraktion og fokus på en national fortælling med international appel, vil afhjælpe turistbranchens efterspørgsel på tilbud i skuldresæsoner. Projektet vil derfor tiltrække turister til gavn for øvrige turismerelaterede erhverv og leverandører i Region Sjælland. Projektet får derved positiv betydning langt ud over Sagnlandet og kommunens egne grænser.

Anlæg og indretning af SAGNKONGERNES VERDEN forudsætter ekstern finansiering fra fonde, hvilket Sagnlandet arbejder for i 2014. Til gengæld har Lejre Kommune allerede fra og med 2013 øget Sagnlandets driftstilskud klækkeligt. Det har dels i udviklingsfasen givet Sagnlandets nøglemedarbejdere tid og ressourcer til studierejser og dels muliggjort kvalificeret projektudvikling i samarbejde med arkitekter, ingeniører og eksperter i digitalformidling.

Drift af SAGNKONGERNES VERDEN har Lejre Kommune sikret ved at 8 doble Sagnlandets hidtidige driftstilskud og indarbejde driftsstøtten i det kommunale budget frem til foreløbigt 2016 med i alt 7 mio. Det betyder, at fonde, der investerer i anlæg af SAGNKONGERNES VERDEN, kan være trygge ved, at drift af de øgede publikumsfaciliteter er på plads.

Fra SAGNLANDET LEJRE skal der derfor lyde stor tak til hele kommunalbestyrelsen samt embedsværk for bred og afgørende opbakning. til Sagnlandet Lejres udviklingsplaner. Med det signalerer kommunen, at Sagnlandet og dets udviklingsplaner anses for vigtige i kommunens fortsatte udvikling.

Jeg vil afrunde årsberetning 2013 med at takke mine engagerede og kreative kollegaer, frivillige fra Sagnlandets Venner, Sagnlandets bestyrelse samt vores mange netværks- og projektpartnere for godt samarbejde årets løb.

Afslutningsvist en varm tak til fonde, puljer, offentlige institutioner, sponsorer og andre, der praktisk og økonomisk har bakket op om Sagnlandets virke i 2013.

Tak til bidragsydere

For støtte til Sagnlandets Lejres ordinære drift takkes:

Undervisningsministeriet og Lejre Kommune.

For praktisk bistand og økonomisk støtte og tilsagn om støtte til udviklingsprojekter og særlige aktiviteter takkes:

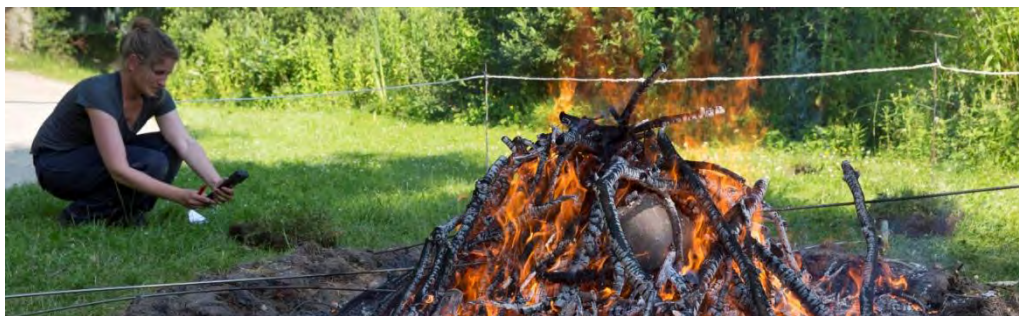
Erhvervsakademi Sjælland (projekterne: Nyt Forsknings- & Arkivsystem; Ny hjemmeside, Strategi for sociale medier; udvikling af nyt fødevarerprodukt - Tollundmandbar, en kulturhistorisk energibar), **Kulturministeriet** (projekt: Da Danmark Blev tTil), **Kultur- og skoletjenesten i Midt og Vestsjælland** (projekt kultur + Skole) **Kulturregion Midt- og Vestsjælland** (projekt Da Danmark Blev Til), **Lejre Kommune** (projekt Sagnkongernes Verden samt Skoleaftale), **Region Sjælland** (projekt: Da Danmark blev til), **Sagnlandets Venner i Lejre** (frivillig hjælp), **Skoletjenesten** (udstationering af to 1/2-tids SKT medarbejdere samt projekt Da Danmark Blev Til), **ØstDansk Turisme** (projekt: Da Danmark Blev Til).

For sponsorater takkes

Frisko Is, Alm. Brand, Roskilde afdeling

Lars Holten, direktør

2013 – landet du må udforske i ord og billeder

Sagnlandet Lejre et af Danmarks 16 Videnspædagogiske Aktivitetscenter (VPAC), der modtager driftsstøtte fra Undervisningsministeriet. VPAC'erne dækker: "... de tekniske & naturvidenskabelige og de kunstneriske, kulturelle, historiske, litterære og filosofiske områder, er ikke museer, men står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og begreber - og hvis koncept bygger på vidensformidling via publikums aktive deltagelse." (www.uvm.dk)

For at have status af VPAC og opnå driftsstøtte til videnspædagogisk arbejde, skal vi hvert år dokumentere, at Sagnlandet lever op til Undervisningsministeriets kriterier for støtte. De omfatter bl.a. krav til faglighed, kvalitet, udvikling, relevans for grundskolen, samarbejder lokal, nationalt og internationalt mm.

Til supplement af vores strategiske udviklingsarbejder, der er beskrevet i foregående afsnit i sammenhæng med års- og samfundsregnskab, præsenterer vi i det følgende et kalejdoskopisk vue i ord og billeder af Sagnlandets alsidige arbejdsområder.

De udvalgte aktiviteter og begivenheder fra sæson 2013 illustrerer, hvordan vi i praksis har løftet vores videnspædagogiske arbejde. Der er altså ikke tale om en udtømmende oversigt over alle årets mange aktiviteter og samarbejder, men alene illustrative eksempler samlet under hovedoverskrifterne Formidling, Forskning og Undervisning.

SAGNLANDETS aktiviteter indgår i et kredsløb, der består af tre kerneområder: Forskning, Formidling & Undervisning

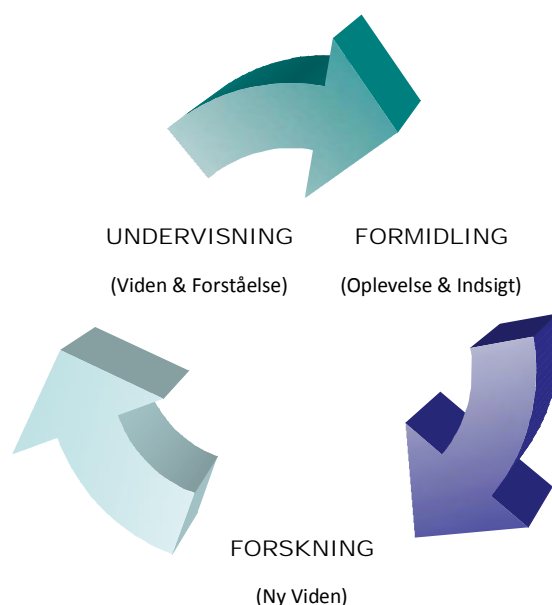
I kredsløbet giver forskningen ny viden, som formidles videre i undervisningssituationen med skoleelever og i formidlingen i det daglige møde med gæsterne

SAGNLANDETS forskningsbaserede formidling giver eleverne og publikum forståelse og indsigt, når vi omsætter ny viden fra forskningsverdenen i håndgribelige oplevelser og aktiviteter, som børn og voksne, selv kan deltage i.

Ideelt set danner mødet mellem ansat og gæst udgangspunkt for en dialog, der igen afføder ny viden og indsigt hos begge parter.

Dette krydsfelt mellem forskning, undervisning og formidling inspirerer til at rejse nye spørgsmål til forskningen for at kunne give nye svar og nye formidlingsoplevelser og aktiviteter.

SAGNLANDET LEJRES kredsløb er i bevægelse ...

Formidling

Sagnlandets Formidlingsafdeling tilrettelægger hvert år et alsidigt sæsonprogram, der skal tiltrække og tilfredsstille til de mange tusinde gæster, der på egen hånd besøger os og tilbringer en dag med at udforske Sagnlandet.

Disse gæster omfatter både børnefamilier, bedsteforældre, danske og udenlandske turister samt børneinstitutioner og skoler på udflugt med lærere og pædagoger.

For disse selvhjulpne målgrupper tilstræber vi at have en bred palet af aktiviteter, hvoraf nogle kan rumme mange gæster på en gang mens andre appellerer til mindre grupper, familier eller par. Men fælles for alle aktiviteter er, at de gerne skal være både sjove, lærerige og spændende samt inddrage både børn og voksne i praktiske gøremål. Det skal skabe en fælles, social oplevelse, der gerne skal inspirere til samtale og refleksion.

Arkæolog for en dag

Arkæologernes møjsommelige arbejde med at sammenstykke stumper og fragmenter til et meningsgivende billede af livet i oldtiden fascinerer mange. Både børn og voksne. For spørgsmålet "Hvor ved I det fra?" er vel nok både et af de hyppigste og bedste spørgsmål, vi kan blive stillet. For det giver os lejlighed til at fortælle, at den endelige sandhed om fortiden, den finder vi aldrig. Men vi kan ved hjælp af forskellige metoder og spørgsmål, hele tiden forsøge at blive klogere på, hvordan det *kunne* have været.

I 2013 har vi bl.a. inviteret vores gæster lige ind i arkæologernes arbejdskammer. Vi har indrettet en rigtig "arkæologisk skurvogn" i tilknytning til det arkæologiske metaldetektorfelt, udgravningsområdet og det store vandsold, som vi etablerede i 2012 i Sagnlandets nyeste formidlingsområde "Arkæologisk Værksted".

Skurvognen er de gravende arkæologers arbejdsplads, når de i al slags vejr, udgraver spor efter vores forfædre i den danske muld. Vores arkæologiske skurvogn er derfor endnu et skridt på vejen til at kunne gengive et tillempet realistisk arkæologisk miljø. Her er både regnfrakker, termokander, kage og gummistøvler som en klassisk del af det arkæologiske feltarbejde. Samtidig huser skurvognen også en udstilling med de genstande, som vi på skift placerer i de to udgravninger gæsterne kan deltage i lige ved siden af skurvognen.

I de to "gravfelter" kan vores gæster hver uge i sommerferien deltage i udgravningen af henholdsvis en mands- og en kvindegrav. Hver uge med et ny begravelse med fuldt udstyr af gravgaver fra én af de oldtidsperioder (jægerstenalder, jernalder og vikingetid), som gæsterne andet steds i Sagnlandet kan se rekonstrueret i fuld skala.

På den måde bliver "Arkæologisk Værksted" et pædagogisk bindeled mellem arkæologernes virkelighed, mange spørgsmål og overvejelser og Sagnlandets rekonstruerede historiske miljøer, der nemt kan blive opfattet som "at sådan var det altså".

I 2013 introducerede vi en ny aktivitet i Arkæologisk Værksted - *Skeletpuslespillet*, Her får børn og voksne lejlighed til selv at prøve kræfter med at samle et helt

menneskeskelet (afstøbning) i korrekt anatomisk orden ud af kroppens 206 knogler. Det er ikke helt nemt og giver anledning til gode snakke om, hvordan vi egentlig er sat sammen og om hvordan man kan se aldersudvikling og forskelle på visse knogler fra henholdsvis mænd og kvinder.

På jagt

I forbindelse med vores fokus på "Mad, Krop & Bevægelse" i vores videnspædagogiske handlingsplan 2011-2013, har vi arbejdet med at skabe en helhedsoplevelse, hvor vores gæster kommer på en sanserig jagt med en stenalderjæger i skoven omkring stenalderbopladsen *Athra*.

På udvalgte weekender i sæsonen har jægeren ført børn og voksne rundt i den tætte vegetation og lært, hvilke spor (skader på vegetation, dyrespor, afføring mm) i naturen, man skal lægge mærke til, når man skal opspore bytte. Samtidig skal man arbejde med sin krop og lære at bevæge sig lydløst og uset. På turen rundt med stenalderjægeren støder man på naturtro tredimensionelle dyr af polytheren, man skal "nedlægge" ved hjælp af bue og pil. Og da der både er vildsvin, dådyr, ulv, and og en enkelt ugle blandt målene, hører man om, de forskellige jagtteknikker og ting man skal være opmærksomme på, afhængigt af den enkelte arts adfærd.

Den timelange jagttur i skoven slutter med smagsprøver på stenalderjægerens kost. Det sker ved skindhytten tilbage på bopladsen, hvor lerkar har simret over gløderne i bålet med dejlig grød af æbler og nødder. Her smager man også røget hjortekød. I jægerfamiliens hytte er der desuden en stor røreudstilling af alskens skind. Lige fra store ulve og bjørneskind til fine små egernskind.

Audio-adventures gennem Sagnlandets universer

I 2013 fik vi - efter en testkørsel i efterårsferien 2012 - endeligt tilpasset og indkøbt et nyt oplevelsestilbud i Sagnlandet: tre såkaldte audioadventures, der er dramatiserede audio-guidede ture, hvor man vha. kort og fortællerens informationer, skal forfølge et særligt historisk tema forskellige steder i Sagnlandets 43 ha. store landskab. De tre audio-adventures er tilpasset forskellige aldersgrupper og segmenter og afhængigt af den valgte tur, skal man undervejs gøre eller iagttage særlige ting i landskabet. Alle audioadventures er indtalt af professionelle skuespillere med stemningssættende lydeffekter og musik:

- På opdagelse med Marinus og Ane (Målgruppe: børnefamilier med børn fra 6+): Kom på en spændende rejse sammen med børnene Marinus og Ane på deres tur hen til pottekonon og forbi smeden, der blandt andet fortæller om det forjættede land Amerika. De to børn tager dig på en rejse tilbage til perioden omkring 1850, hvor de fortæller om det hårde liv på landet, soldater i krig og den gamle kone i træet. Audioadventuren er speaket af 2 børneskuespillere fra Anemone Teatret for at skabe størst mulig identifikation med målgruppen, de mindre børn.
- Med Mosemanden i de dødes verden (Målgruppe forældre med tweens/-teenagere): Tør du drage på opdagelse i de dødes verden? Er du modig nok til at gå gennem porten ind til de dødes rige og høre fortidens spøgelses fortælle hvordan de på drabeligste vis mistede livet. Hør uhyggelige historier fra jægerstenalder til vikingetid om mord, krig, vold og ofringer.

Men pas på ikke at blive hængende i de dødes rige, for så slipper du ikke der fra igen. Mosemanden, der er fortælleren, er et af Danmarks mest berømte moselig, Grauballemanden, der selv blev ofret for over 2000 år siden. Audioadventuren er speaket af skuespiller Jesper La Cour, Det Fortællende Teater, der i mange år har arbejdet med fortælling af sagn og myter.

- Fra Beowulf til H.C. Andersen (målgruppe voksne): Lejreområdet har spillet en stor rolle i Danmarkshistorien. Gennem uddrag af sagn, fortællinger og levnedbeskrivelser, der er knyttet til Lejreområdet fra oldtiden og helt frem herregårdslandskabet under Ledreborg Slot i 17-1900-tallet. tid, får fortidens mennesker nyt mæle. Hør om den berømte vikingekongeslægt Skjoldungerne. Hør om Vølund Smed og smedens overnaturlige kræfter, der gør det muligt at fremtrylle prægtige våben og redskaber af ild og glødende jern. Kom på opdagelse i herregårdslandskabets originale historiske bygninger fra 17- og 1800-tallet og hør om rans- og drabsmanden i Videsøhus og meget mere. De dramatiske fortællinger fremføres af kgl. skuespiller Vigga Bro.

Ret og Råd på Ravnebjerg Ting - nabotvist om hegn og sulte får

Mange steder i Danmark kan man opleve flotte store vikingeslag og fejder, hvor mange hundrede vikingeentusiaster udlever deres indre viking. Men af og til kan denne type arrangementer have tendens til at lukke sig om sig selv med publikum som passive tilskuere.

I gennem de senere år, har Sagnlandet derfor udviklet et særligt koncept, hvor vi går bag om de spektakulære kampoptrin og gennem et involverende rollespil viser, hvordan vikingernes retspraksis og konflikthåndtering foregik på tinge. Med konceptet ønsker vi at gøre abstrakte emner som ret og retfærdighed konkrete ved at levendegøre kildemateriale fra lovtjekter, skriftlige kilder og sagnlitteratur fra vikingetid og tidlig middelalder. Det sætter os i stand til at belyse fortidens mentalitetshistorie og gøre komplekse begreber som f.eks Ting, sædvaneret, slægtskab, fri og ufri, begribeligt for både børn og voksne.

Gennem en uge i sommerferien er ca. 100 "vikinger", både børn og voksne, samlet på vores vikingeglads "Ravnebjerg" og danner den farvestrålende ramme om marked og de daglige tingshandlinger. På markedet møder gæsterne et alsidigt udvalg af godt håndværk, som man naturligvis også kan prøve samtidig med, at man ved køkkenteltet kan få smagsprøver på vikingemad. På faste tidspunkter på dagen afvikles tinget. I år var tvisten, der skulle løses på tinge noget så trivielt som en nabotvist, som mange i vore dage selv kender alt for godt:

"På markedspladsen står Einar med hænderne i siden og skuler. Han har slæbt sin nabo, Sigmund på Ting. Einar har fået nok af Sigmunds fåreflok, der nu for tredje år i træk har væltet hegnet og trampet hans rugmark til ukendelighed. Einar vil have erstatning for sit nu spildte arbejde i marken. Men Sigmund, den nærrigpind, holder pungen med klirrende sølv tæt til livet, og hævder at Einar burde have bygget et bedre hegn, for at holde fårene ude."

Dagens tingshandling præsenteres af vores spilmester - i vikingedragt - der introducerer dilemmaet og hvad der venter - og forventes - af gæsterne. Herefter går retshandlingen i gang, hvor Einar fremsiger sine anklager på tinge, mens lovsigemanden styrer tingshandlingen og indkalder de forskellige vidner. Undervejs "fryser" spilmesteren retshandlingen og går i dialog med vores gæster, stiller spørgsmål til dem og laver kommenteringer af forløbet til nu. Samtidig bringer hun de besøgendes egen livsverdener ind i spillet med nutidige paralleller til lignende dilemmaer og forklarer og undrer sig sammen med publikum.

Dette koncept - som vi stedsse raffinerer - har vist sig særdeles godt til at involvere gæsterne i komplekse, men meget spændende, problemstillinger, der viser, hvordan vores forfædre har tænkt og udviklet regler og skikke, der, ganske som i dag, har skullet sikre samfundets opretholdelse mod anarki. Ligeledes får gæsterne et godt indblik i straffastsættelse, der afhængigt af tvisten, kan være alt fra bod over fredløshed til tvekamp til døden.

Fortidsfamilie i Jernalder eller 1800-tal

I højsæsonen (skoleferierne) supplerer vi vores personale med "fortidsfamilier" der bor, spiser og sover i vores forskellige huse. Her kan vores store og små gæster i princippet møde "naboen" eller klassekammeraten i en helt ny rolle som jernalderfamilie eller husmand. Det skaber en umiddelbar kontakt, hvor børn f.eks. fortæller andre børn, om hvordan det er at leve i en anden tid.

Hvordan vi end vender og drejer det, er fortidsfamiliekonceptet, der er udviklet på Lejre i begyndelsen af 1970'erne nok det, de fleste forbinder med Sagnlandet Lejre. Her er den ultimative fortidsoplevelse, når man for en uge forlader lejligheden eller parcelhusets trygge ramme, aflægger sig sit vante tøj og ikklæder sig enten jernalderbønderens uldne broger (bukser) og peblos (kjoler) eller husmandsfamiliens hørskjorter, veste, skørter og hovedtørklæder.

Når man i dag taler om oplevelses- og transformationsøkonomi, er denne aktivitet nok det stærkeste eksempel på en transformerende, kulturhistorisk oplevelse man kommer. Og hvert år vender mange familier tilbage, fordi de gennem mødet med fortiden ikke kun er blevet klogere på vores forfædre, men også på sig selv. For i mødet med fortidens udfordringer og levevis, møder man også nye sider af sig selv, sin ægtefælle, sine børn og venner. Det giver anledning til mange samtaler om helt basale værdier om nærvær og fællesskab, der i nutidens moderne informationsamfund og aftale-familier nemt forsvinder i stress og jag.

Gæsten som medskaber af oplevelser

De udvalgte eksempler på aktiviteter og fornyelser i 2013 indenfor vores formidlingsafdeling illustrerer, hvordan vi løbende tilstræber at gøre vores gæster til medskaber af egen oplevelse. Uanset om vi involverer dem i videnskabelige processer (arkæolog for en dag). Tager dem ud i skoven (på jagt med stenalderjægeren). Indarbejder ny teknologi i formidlingen af oldtidens og landskabet historie (audio-adventures for børn og voksne). Laver marked og kampoptrin (Ret og Råd på Ravnebjerg Ting). Eller lader folk tage ophold i Sagnlandets historiske miljøer (fortidsfamilier).

Forskning

Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation

Sagnlandet Lejre råder over 43 ha. kulturlandskab. Landskabet rummer en række særlige biotoper, der ikke er sprøjtet eller udnyttet intensivt gennem snart 50 år: marker, enge, overdrev, skovgræsning, højskov, søer og moser. Enkelte marker har helt været friholdt fra maskinel behandling i alle årene og anvendes udelukkende til forhistoriske landbrugsforsøg. Det har i konkrete forskningsprojekter været vigtigt, at jorden aldrig har været udsat for kompression af tunge traktorer, når forhistoriske dyrkningsforsøgs påvirkning af jordens mikrostrukturer efterfølgende er analyseret og sammenlignet med fossile marksystemer.

Sagnlandet råder over et stort hold af historiske dyreracer i form af urokser, vildheste, vildsvin, kreaturer, tamsvin, får, geder, gæs og fjerkræ. Hertil kommer en rig insektfauna med deraf afledt rigt fugleliv. Sagnlandet Lejre stiller sig derfor til rådighed som feltstation for forskellige, eksterne forskningsprojekter, hvor et stabilt, uberørt, men let tilgængeligt naturområde er vigtigt for f.eks. sammenligning med sideløbende, fuldstændigt kontrollerede forsøg i laboratorier.

International conference om eksperimental arkæologi i Sagnlandet

Den 12.-14. april 2013 var Sagnlandet Lejre i samarbejde med organisationen EXARC vært for den internationale konference "The History of Experimental Archaeology".

EXARC er den internationale organisation for "Archaeological Open-Air Museums" (AOAM) og "Experimental Archaeology". EXARC blev stiftet i Sagnlandet Lejre i 2003. Organisationen har i dag medlemmer i 30 lande og udgør et stærkt netværk for erfaringsudveksling indenfor både eksperimental arkæologi, levendegørelse, markedsføring og museumsledelse.

I løbet af de tre dage deltog 38 forskere og studerende fra 10 nationer i et spændende program, der præsenterede udviklingen og det aktuelle stade af den eksperimentelle arkæologi i lande som Danmark, Sverige, Tyskland, Østrig, Holland, Schweiz, Kroatien, Rumænien, Litauen og Grækenland.

Sagnlandets grundlægger og dansk eksperimental arkæologis grand old man, Hans-Ole Hansen, var inviteret til åbne konferencen. Her blev visionen bag Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, som stedet hed i 1964, oprullet. En ring blev sluttet, da Sagnlandets nuværende leder, Lars Holten, som konferencens sidste taler gav et bud på eksperimental arkæologiens udfordringer og fremtidsmuligheder.

De mange internationale bidrag, der spændte fra bådebygning over husrekonstruktioner til forsøg med jernudvinding og taphonomiske processer [bevaringsforhold] bliver publiceret på engelsk i EXARC Journal i løbet af 2014.

Sagnlandets arbejdsmetoder præsenteret på Det Danske Institut i Athen

Den 23. maj 2014 var Sagnlandets direktør inviteret til Det Danske Institut i Athen. Her gav han forelæsningsen *From Silent Cultural Heritage to Active Living Memory*. Forelæsningsen præsenterede Sagnlandets særlige arbejdsmetoder med udforskning og formidling af kulturarv med særlig udblik for relevans og aktuelle problemstillinger blandt borgere i de moderne vestlige samfund.

En særlig vinkel var potentialet i at omsætte forskningsbaseret viden i involverende formidlingsformer, der indbyder borgerne til dialog og refleksion. Det skal på den ene side imødekomme det moderne menneskes søgen efter identitet og selvrealisering samtidig med, at vi vha. netop dialog om kulturarven kan skabe forståelse for fællesskabets og tidligere generationers betydning for nutidens samfundsfundformning. Hermed får vi placeret kulturarven i en aktiv og fremadskuende rolle i et alment dannelsesprojekt, der sætter fokus på den rolle og det ansvar, vi som individer i et større fællesskab også har i dag.

De historiske værksteder

Sagnlandet Lejre har opbygget faglige kompetencer af høj international standard indenfor forhistorisk tekstilteknologi og keramik fremstilling. Det er ikke en viden eller uddannelse, man kan erhverve andre steder i landet. Den skabes i forskningsprocessen, som den udspiller sig i samarbejdet mellem vores dygtige rekonstruktionshåndværkere og eksterne gæsteforskere. De kommer til Sagnlandet for at få den specielle assistance, der kan give dem svar på kulturhistoriske problemstillinger, der kun kan belyses via eksperimentalarkæologiske forsøg. Det forudsætter, at der findes rekonstruktionshåndværkere, der mestrer kunsten at læse og genskabe de forhistoriske redskaber, materialer og processer, der ønskes videnskabeligt testet mod et originalt, men ubelyst, kildemateriale.

Eksperimental arkæologiske eksperimenter i 2013

I 2013 gennemførte Potteriets rekonstruktionshåndværkere i samarbejde med arkæologi Lone Claudi Hansen, Museum Vestsjælland sidste del af en forsøgsrække, der tester to forskellige brændingsmetoder af oldtidens keramik. I 2012 blev første del af forsøget gennemført, da 40 kopier af lerkar fra ældre jernalder blev brændt i en specialbygget lerovn.

I juli 2013 blev anden halvdel af eksperimentet gennemført, hvor 40 andre lerkar af samme type blev brændt i en samlet massebrænding i åbent bål.

I arkæologien er det en stående diskussion om, hvorvidt lerkar overhovedet er brændt i ovne, idet de meget få fund, der er tolket som ovne til brænding af lerkar, er omdiskuteret. Derfor skal lerkarrene fra de to forskellige og minutiøst kontrollerede brændingsforsøg nu analyseres med henblik på at afgøre, om det er muligt at udskille særlige karakteristika i keramikken, så arkæologerne alene ud fra potteskår kan afsløre produktionsmetoden. Resultaterne skal publiceres i 2014.

I samarbejde med Københavns Universitet, Saxo-instituttet, afd. for Forhistorisk Arkæologi gennemførte studerende som led i deres eksamen i faget Eksperimentel Arkæologi på bachelorniveau forsøg i Sagnlandet. Et forsøg havde til hensigt at afklare, hvor hurtigt spæde knogler nedbrydes ved bålbrænding, idet man kun sjældent finder rester af barnelig og spædbørn i forbindelse med brandgravsskik. Derfor gennemførte de studerende forsøg med ligbrænding af små pattegrise. Forsøgene vakte opmærksomhed i pressen og blev omtalt så forskellige steder som på www.videnskab.dk og Ekstrabladet.

Et lignende forsøg, men med kremering af voksne tamsvin blev påbegyndt i 1988-90. I 2013 fandt dette langtidsforsøg med studiet af bevaringsforhold sin foreløbige afslutning. Det skete da museumsinspektør ved Odense Bys Museer, Mogens Bo Henriksen, vendte tilbage til Sagnlandet. Her godt 23 år senere genudgravede

han sine gamle brandpletter med henblik på at belyse, hvor mange arkæologiske spor, denne gravform efterlader sig, samt om det er muligt at vurdere ud fra brandresterne, hvorledes ligbålet i sin tid kan have været lavet. De udgravede spor fra de kontrollerede forsøg i Sagnlandet skal nu sammenholdes med de originale spor fra forhistorisk materiale.

Rekonstruktion af Egtvedpigens dragt

Sagnlandets dygtige håndværkere udfører rekonstruktioner af klædedragter og lerkar til museer og udstillinger i ind- og udland.

I 2013 fik Sagnlandets Dragtværksted bestilling på en spændende opgave fra Vejle Museerne, der ønskede en ny rekonstruktion af Egtvedpigens dragt. Egtvedpigens og hendes dragt, der består af en kort bluse og et sindrigt fremstillet snoreskørt, er et af den nordeuropæiske bronzealders ikonografiske fund. Den 16årige pige blev i år 1370 f.Kr. stedt til hvile i en egekiste i en høj ved Vejle. Her lå hun i ca. 3.300 år indtil den velbevarede kiste og dragt blev udgravet i 1921. Den seneste forskning indikerer, at hendes dragt er en ceremoniel danserinde dragt.

At lave en fagligt funderet rekonstruktion i høj kvalitet er et stort arbejde. Udover at studere det originale dragtfund på Nationalmuseet, skal alle elementer i dragten laves med samme håndværksteknikker, som de originale tekstilfund afslører for tekstilarkæologens og den dygtige vævers trænedede øjne. Rekonstruktionsarbejdet tog flere hundrede timer og blev indledt med at spinde 1,5 km uldtråde i den rigtige kvalitet. Først da kunne vævningen gå i gang.

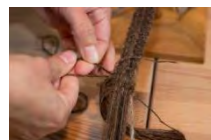
Til gengæld kan Vejle Museerne nu glæde sig over, at have den bedste og mest opdaterede rekonstruktion af Egtvedpigens dragt i sin udstilling.

Forskningsarkiv og -bibliotek

Sagnlandet Lejre opretholder et forskningsarkiv over eksperimental-arkæologiske forsøg, der gennemføres i Sagnlandet Herudover har vi et stort specialbibliotek på ca. 9.000 værker, som vi stiller til rådighed for studerende og forskere, der indgår i samarbejdsprojekter med Sagnlandet

I 2013 har Sagnlandet gennem sin partnerskabsaftale med Erhvervsakademi Sjælland (EASJ) fået forbedret sin elektroniske biblioteksdatabase, således at det er blevet nemmere at søge viden i det omfattende bibliotek. Det er sket gennem et 10-ugers praktik forløb for en af EASJ's datamatikerstuderende. Der er nu tilvejebragt et helt ny brugerinterface for søgninger, der samtidig er blevet forbedret med mulighed for krydssøgninger på mange parametre.

Sagnlandet fortsætter de kommende år sit gode samarbejde med EASJs datamatiker uddannelse for løbende at udvikle og tilgængeliggøre sine omfattende forsknings- og billedarkiver fra 50 års virke.

Undervisning

Sagnlandets skoletjeneste samarbejder med Skoletjenesten i København om at udvikle og gennemføre undervisning for grupper fra daginstitutioner, folkeskolen, ungdomsuddannelser og gymnasium.

Vi udvikler aktiviteter og undervisningstilbud med udgangspunkt i *Pædagogiske læreplaner* til børneinstitutioner og folkeskolens *Fælles Mål* og diverse *kanon* indenfor fagene samt *de gymnasiale uddannelsers læreplaner*. Endelig tilpasser vi vores undervisningsforløb til særlige brugergrupper som f.eks. sprogskoler m.fl.

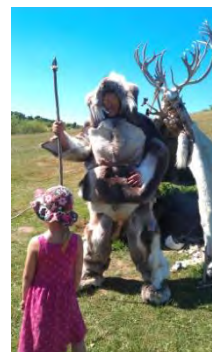
I vores undervisningsmæssige og pædagogiske arbejde lader vi os inspirere af relevante læringsteorier. Bl.a. John Dewey om *Learning by doing*, Dorothy Heathcote om "lærer i rolle", Olga Dysthe om "dialogisk undervisning" og Howard Gardner om "De mange intelligenser". Endelig sikrer vores store faglige netværk til medarbejdere ved andre skoletjenester og Historiske Værksteder over hele landet, at vi løbende giver og modtager sparring på vores metoder gennem workshops, møder, seminarer og studieture.

Pædagogiske virkemidler

Vi underviser ud fra den pædagogiske metode "*lærer i rolle*" med vægt på dialogbaseret undervisning og involvering af alle sanser gennem praktiske aktiviteter, hvor eleverne selv skal være skabende.

Alle instruktører i vores forhistoriske og historiske områder får derfor personlige baggrundshistorier. Personhistorierne opbygger vi gennem en kombination af instruktørens egne livsoplevelser og universelle livsoplevelser, der er uafhængige af tid og sted (at rejse, at flygte, at stifte familie, at krige, at miste osv.).

Vi har døbt disse personaer "*Historiens øjenvidner*". En er f.eks. lejesoldat, en anden bortløben slave, en tredje bonde, en fjerde overvejer udvandring, en femte er indvandrer, en sjette er enke med småbørn osv. Det er skæbneforløb, der kendes til alle tider og steder.

Ved at arbejde med disse universelle roller og fortællinger i historisk klædning og perspektiv, opnår vi en distance, der gør det muligt at berøre følsomme emner og dilemmaer uden at overskride elevernes aktuelle livssituation. Men samtidig giver rollerne mulighed for akkurat at drøfte sådanne væsentlige livsvalg, konflikter, tab, sorger og glæder, der relaterer sig til børnenes aktuelle livssituation.

På den måde sikrer vi med enkle virkemidler, at eleverne oplever historien i øjenhøjde med både dem selv og deres egen tid og livserfaring. Det giver inspiration til deres videre refleksion over det forhold, at vi som mennesker altid er et produkt af historien, men med mulighed for fremadrettet at vælge at træffe andre valg ud fra de indsigter historien kan give os.

Indlevelsespædagogik i praksis

Skoletjenesten i SAGNLANDET LEJRE har udviklet en særlig pædagogik, vi har døbt indlevelsespædagogik. Ved at kombinere historisk værkstedsarbejde med "lærer i rolle" i en levendegjort oldtidsramme sikrer vi at:

- Eleverne skaber selv viden ved at eksperimentere og udføre rekonstruerede arbejdsprocesser. Ved at efterligne skal børnene/eleverne "gribe" for at kunne "begribe" og derigennem udvikle og udvide deres egen begrebsverden. Der sker en indøvelse og en udøvelse og med det en tilegnelsesproces, der er afgørende i enhver læring. Børnene danner sig førstehåndserfaringer og reflekterer over det, de gør, for senere at kunne vise det til andre eller forklare det for deres kammerater eller Sagnlandets besøgende. Herved omsætter eller anvender de deres nyerhvervede viden i praksis.
- Børnenes identitetsdannelse og historiske bevidsthed fremmes ved hjælp af drama og historisk værkstedsarbejde. Arbejdes der med hånden, arbejdes der også med ånden. Børnene deltager altså i en dannelsesrejse, hvor de får mulighed for at se sig selv i noget, der er større end dem selv. De oplever, at de er historieskabte og historieskabende. De får en fremtidsforventning ved, at det procesorienterede arbejde de er beskæftiget med rækker ud i fremtiden og har konsekvenser. De valg eleverne tager, er med til at skabe forandring og med det, historie.
- Vi anvender dialogbaseret undervisning og formidling for at skabe et læringsrum, der virker fremmede for læreprocesserne ved at vække elevernes nysgerrighed og invitere dem til refleksion og dialog. Her arbejder underviserne med at møde børnene på deres præmisser og at være formidler mellem det fremmede og det kendte.
- Vi tilgodeser social læring ved at sætte børnene i en situation og i en rekonstrueret verden, der inviterer til at overskride egne grænser. De bliver regnet for og regnet med. De skal bære et ansvar, arbejde sammen, for at det hele lykkes. Alle er afhængig af hinandens indsats. De ser sig selv og hinanden i et andet lys og opdager andre måder at omgås hinanden på. Det gælder både børn og voksne, lærere og elever.
- Elevernes arbejdsopgaver og -teknikker er meningsfulde og nødvendige hvilket de hurtigt erfarer. Når de skal lære at lave ild, er det ikke kun for teknikkens skyld, men også fordi der er brug for et bål for at kunne tilberede mad, brænde keramik, varme sig, kunne starte essen, etc. Eleverne oplever at hele processen giver mening fra A til B til C

Levende fortid

Alle tiders rejse tilbage i tiden, til SAGNLANDET LEJRE - landet du må udforske
Skoletjenesten Sagnlandet Lejre
2013/2014

Sagnlandet Lejre byder på et læringslandskab med højt til loftet. Her kan I med jeres elever/børn få fortiden helt ind under huden. Sagnlandet Lejre er inspireret af det gamle kinesiske ordsprog: "Jeg hører og jeg glemmer, jeg ser og jeg husker, jeg gør og jeg forstår." Aktiviteterne er meningsfulde, begribelige og håndterbare.

Sagnlandets tilbud lægger op til tværfagligt arbejde i skolen i fagene historie, dansk, hjemkundskab, natur/teknik, samfundsfag, billedkunst, sprog, biologi, geografi, håndarbejde og kristendom. Tilbudene understøtter fagenes Fælles Mål og Skultsmål i henhold til folkeskoleloven. Historiekanonpunkterne Ertebøllekulturen, Kejser Augustus og Jellingstenen understøttes i vores historiske miljøer fra stenalder, jernalder og vikingetid. Elevernes historiske bevidsthed om forholdet mellem fortid og nutid, fortolkning og formidling af tid og rum er sat i højsædet og gør eleverne fortrolige med dansk historie og kultur og sætter deres eget liv og livsvilkår i perspektiv. Eleverne begiver sig i Sagnlandet ud på en tidsrejse og møder en verden, der er med til at udybge deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. En dørebetragtelse, der giver dem mulighed for at tilpasse sig færdigheder og kundskaber, samt at kunne se sig selv og andre med nye øjne. Der kræves sammenhold og samarbejde og ikke mindst bidrager det til udvikling af sociale kompetencer og identitetsdannelse.

Til "småfolkene" fra daginstitutioner er der i henhold til Pædagogiske Læreplaner rig mulighed for at færdes i naturen, at udvikle sociale kompetencer, at udvide sin begrebsverden med sproglig opmærksomhed og udfordre sin krop med forskellige fysiske øvelser samt at stifte bekendtskab med en fremmed, fortidlig kultur.

Her i ønsker om særlige undervisningsforløb eller emner i gerne vil have belyst, hører Skoletjenesten i Sagnlandet Lejre gerne fra jer.

UNDERVISNINGSTILBUD

Stenalderopladsen Athra
De første jagere i Danmark
En dag som stenalderfisker i Ertebølletiden
Fra istidsjægeren til de første skovbrugere

Jernalderlandsbyen Lethra
En dag i Lethra
Med en gallsk flygtning fra Romerriget
Jernalderfolkets Gudeverden

Vikingemiljøet Ravnbjerg
Den lange lejrskole
Den korte lejrskole
En dag som viking
Vikingernes idræt

Krikkebjergghuse fra landbotiden
Årets gang og højtid i Krikkebjergghuse
Husmandsbørn i 1850'erne
Leg og fortælling i 1850'erne

Baldalen

Udeaktiviteter i Sagnlandet

Harpestrængs Høve

Råstof- og ressourcudnyttelse

Alle tiders mad

Sagnlandet drager ind i skolerne

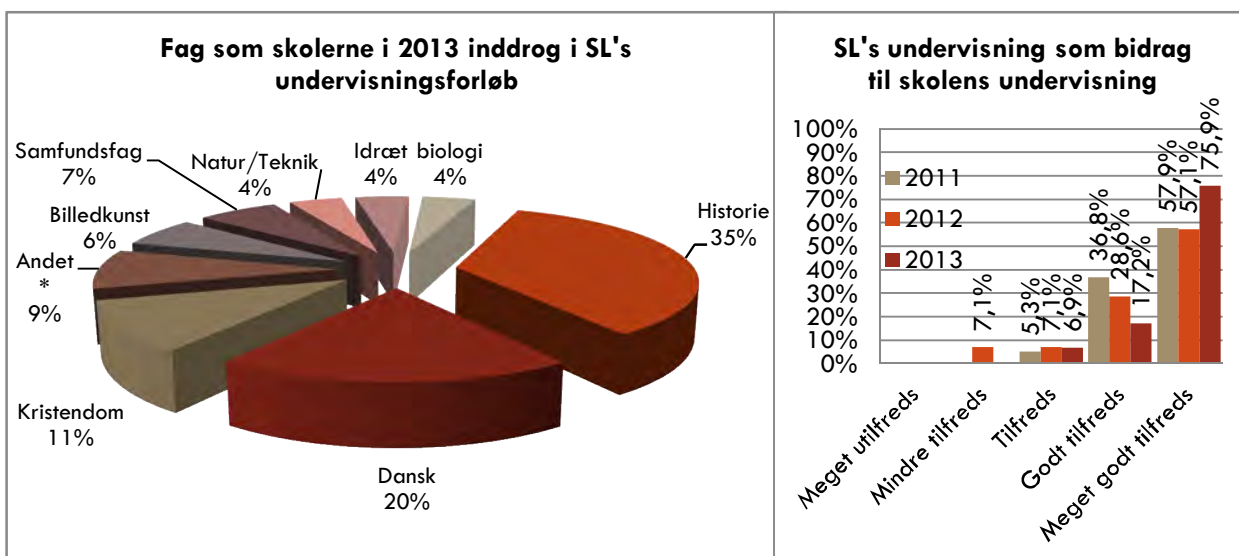
Undervisningstilbud, priser

Lejrskoleophold, priser

Undervisningstilbud

I 2013 har vi udbudt 19 undervisningstilbud til skolen fra jægerstenalder til 1800-tal. Forløbene varer fra 1½ time og op til 5 dages lejrskoleophold. Undervisning og aktiviteter henvender sig især til fagene historie, dansk, hjemkundskab, natur og teknik, samfundsfag og biologi og er velegnede til tværfaglige forløb i skolen.

Kvalitet og tilfredshed tester vi gennem brugerevalueringer blandt vores skoler. I 2013 kan vi se, at fagene Historie, Dansk og Kristendom fortsat udgør top 3, for de fag lærerne især anvender vores undervisning i forbindelse med. Endvidere kan vi glæde os over, at vi i 2013 markant har fået øget topscoren "meget godt tilfreds" med vores undervisnings - i forvejen høje relevans - i forhold til skolernes egen undervisning. Det viser, at de ressourcer vi hvert år investerer i uddannelsesforløb af både gamle og nye, sæsonansatte instruktører bærer frugt.

Nyt partnerskab i regi af Kultur- & Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland

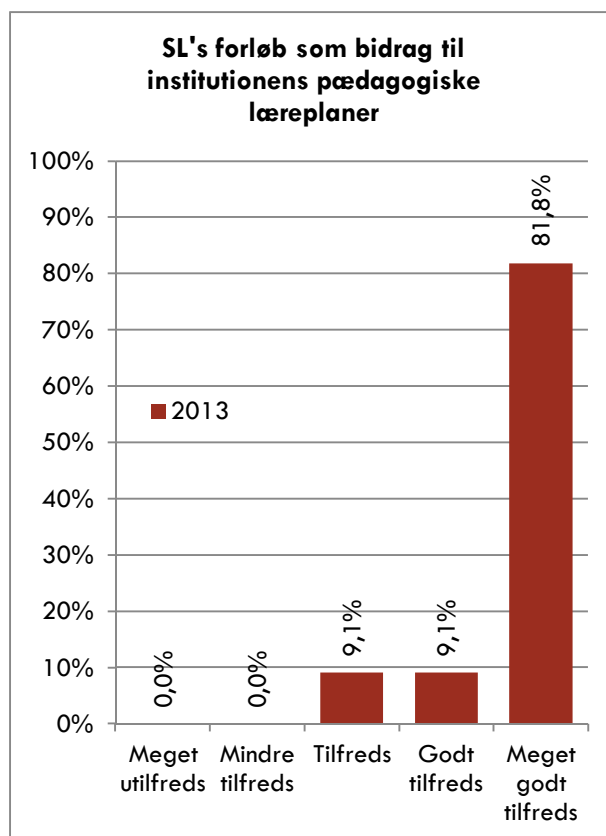
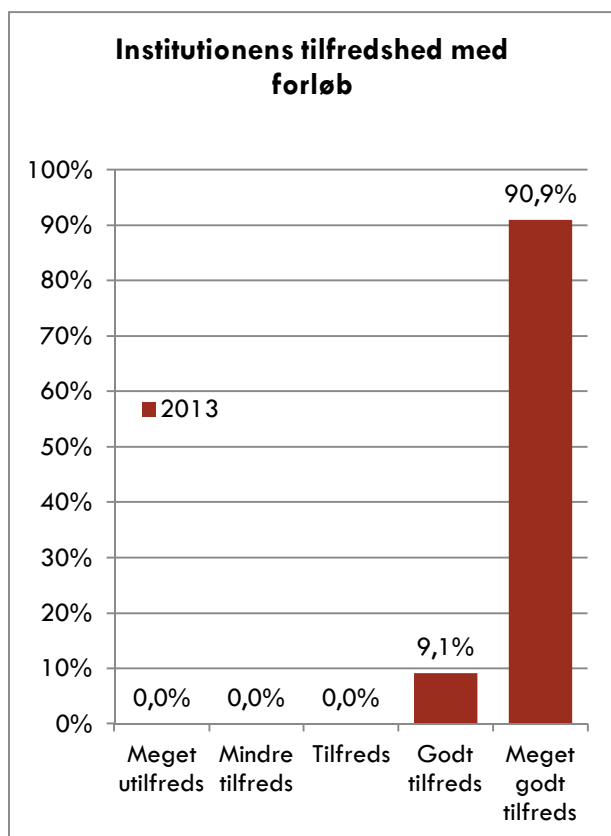
I 2013 har Sagnlandets skoletjeneste med tilskud fra Kultur- & Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland etableret en partnerskabsaftale med Allerslev Skole. Sammen med skolens lærere udvikler Sagnlandets instruktører et praktisk og teoretisk undervisningsforløb til udskolingene om udvandringen til Amerika og daglig liv på landet i 1800-tallet. Undervisningen udfolder sig i Sagnlandets rekonstruerede husmandsmiljø og gennem den praksisnære undervisning får eleverne en stærk, kropslig oplevelse af livet som husmand og de mekanismer der - som i dag - får folk til at forlade hus, hjem og land for at søge nye livsmuligheder for sig selv og sin familie andre steder.

Nye førskoletilbud og pædagogiske læreplaner

I 2013 har vi haft lejlighed til at gennemføre vores første evalueringer af børneinstitutioners tilfredshed generelt med vores særlige undervisningsforløb for aldersgruppen 3-6 år samt relevans af samme undervisningsforløb i forbindelse med institutionernes arbejde med pædagogiske læreplaner.

Forløb for førskolebørn gennemfører vi især i vores 1800-tals miljø Landbohusene. Her udbød vi i 2013 to nye forløb "Midsommer og Skt. Hans i gamle dage" og "Høsttid og Mikkeldag i gamle dage." I samspil med vores Påske- og Juleforløb har vi nu et komplet årshjul, hvor børnene kan opleve de forskellige årstiders vekslen i kombination med bøndernes arbejdsrytmer og religiøse højtider i 1800-tallet.

Også her kan vi glæde os over både stor tilfredshed og en høj grad af relevans for institutionernes arbejde med at udvikle børnenes alsidige kompetencer.

Nyt undervisningskoncept til brug på selve skolen

I perioden fra oktober 2013 til marts 2014 tilbød Sagnlandet et nyt koncept "Sagnlandet Lejre drager ind i skolerne" med henblik på at give skoler mulighed for spændende oplæg hvis transporten var en barriere. Tilbuddet omfattede en instruktør med en aktivitetskasse, der i klassen kunne fortælle om livet i jernalderen, vikingetiden, 1800-tallet eller om landskab og istid. Selv om tilbuddet var fleksibelt og kunne tilpasses 0-10 klasse, blev det kun benyttet en enkelt gang, men erfaringsmæssigt tager det også tid, at opbygge kendskab til nye muligheder blandt skolerne.

Nyt koncept: Sommerskole for familier med børn og børnebørn

I 2013 fik vi i en uge i august for alvor testet et nyt koncept, der skal være Sagnlandets bud på et højskoleophold i vikingetiden, hvor familier på tværs af generationer kan få en både lærerig og fællesskabsfremmende oplevelse i vores vikingemiljø. I alt 30 både børn og voksne fik en god oplevelse med ugelang overnatning i både vikingetelte og lejrskolehytter, mens de dagtimerne var både i vikingedragt og i sving med såvel håndværksaktiviteter som oldtidsgastronomi.

Undervejs i ugen var der også arrangeret sejlads i vikingeskib på Roskilde Fjord i samarbejde med Maritimt Forsøgscenter samt hestevognstur ud i det smukke godslandskab omkring Sagnlandet.

De familier, der benyttede konceptet var meget glade og vi arbejder videre med det i de kommende år, således at vi udnytter noget af den ledige overnatningskapacitet vi har i udvalgte perioder af skolernes sommerferie, hvor vores lejrskole faciliteter ikke er i brug.

Erhvervsturisme

I SAGNLANDET LEJRE finder firmaer og grupper den perfekte ramme for en sjov, oplevelsesrig og udfordrende dag. Vores moderne konference- og mødelokaler er unikt placeret i et fredet område i smukke grønne omgivelser. Vores eventafdeling tilbyder autentiske oplevelser og moderne faciliteter under bæredygtige forhold. Vi arrangerer desuden rundvisninger, oldtidsdyste på praktiske færdigheder, quizzer, oldtidsgourmeter, rollespil og mange andre aktiviteter og samarbejdsøvelser, der bringer smilet frem og ryster gruppen sammen.

Firmaer og grupper kan vælge mellem færdige pakkeforløb, ligesom vi gerne skræddersyr events og arrangementer specielt til vores kunder. I 2012 benyttede 2.188 erhvervsturister sig af Sagnlandets tilbud til virksomheder.

Udfordringer til krop og hjerne

Gennem events og skræddersyede aktiviteter kan firmaer arbejde målrettet med medarbejderudvikling, forkæle kunder, kollegaer og medarbejderens ægtefæller/familier samtidig med at alle får udfordringer til krop og hjerne.

Når firmaer, offentlige arbejdspladser og organisationer afholder et møde eller arrangement bidrager de samtidig til at støtte Sagnlandets almennyttige formålsparagraf til gavn for skoleundervisning, folkeoplysning og forskning.

Autenticitet og storytelling

Fælles for de arrangementer vi tilbyder vores erhvervskunder er, at de aktiviteter, der indgår i arrangementet alle rummer en spændende kulturhistorisk fortælling. Uanset om vi taler om en firmaudflugt med guidet tur eller et mere aktivitetsbaseret teambuilding forløb er nøgleord autenticitet og storytelling kombineret med naturoplevelse og indholdsrigte oplevelser. Ikke mindst udenlandske samarbejdspartnere og internationale mødedeltagere stifter bekendtskab med dansk kultur på en ny og spændende måde i Sagnlandet.

Ernærings- og fødevareteknologer udvikler kulturhistorisk energibar

Som led i Sagnlandets arbejde for at skabe helstøbte kulturhistoriske oplevelser har Sagnlandets eventafdeling længe ønsket at udvikle en *kulturhistorisk energibar* med arbejdstitlen "Tollundmand-bar".

Tollundmanden - opkaldt efter sit findested i en mose nær Silkeborg - er et af Nordeuropas bedst bevarede moselig. Siden Tollundmanden blev fundet i 1950 har han været genstand for utallige naturvidenskabelige analyser. Bl.a. er hans maveindhold bevaret. Det viser, at han umiddelbart inden sin ofring ved hængning havde indtaget, hvad vi i dag ville betegne som et ordentligt vegetarmåltid spækket med fuldkorn. Ikke mindre end 40 forskellige korn- og frøarter har botanikerne identificeret.

Som led i Sagnlandets partnerskabsaftale med Erhvervsakademi Sjælland (EASJ) har vi derfor indledt samarbejde med EASJs afdeling for Fødevarer, Ernærings- og Procesteknologer.

I 2013 har ca. 20 studerende fra Fødevareteknologi og Ernæringsteknologi som studieopgave arbejdet på at fremstille en prototype på en sund og velsmagende energibar der indeholder udvalgte ingredienser fra Tollundmandens sidste måltid. De studerende har arbejdet med opskrifter, tilvejebringelse af ingredienser, fremstilling, holdbarhed samt deklaration, anprisninger og priskalkuler. Resultatet blev fire prototyper et nyt hold studerende arbejder videre med i 2014 med henblik på at sætte en bar i produktion i samarbejde med lokale bagervirksomheder.

Sideløbende hermed har studerende fra EASJ på faget Markedsføringsøkonomi som holdopgave arbejdet med brandstrategier for produktet. Dette arbejde fortsætter i 2014 for udformning af emballage, brugeranalyser mv.

Sagnlandets projekt binder flere af EASJ's egne uddannelser sammen på tværs og samtidig deltager eleverne i en komplet produktudviklingsfase fra ide til færdigt produkt i kombination med markedsføring og brugeranalyser. Det følges derfor med interesse af EASJs ledelse som et eksempel på et innovationsprojekt.

FRIVILLIGE

Sagnlandet Lejres Venner

Sagnlandet Lejre har en støtteforening, Sagnlandets Venner i Lejre, stiftet i 1986, der yder en værdifuld hjælp til Sagnlandet:

Foreningens formål er at skabe og opretholde forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og personer, institutioner samt virksomheder, der er interesserede i Sagnlandets virke, at udbrede kendskabet til og interessen for Sagnlandets arbejde samt ved særlige fysiske arrangementer at dyrke forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og Sagnlandet Lejres Venner. (vedtægternes § 2)

I 2013 talte foreningen 582 betalende medlemmer (467 voksne og 117 børn). Ca. 100 medlemmer støtter – udover med kontingent – også op med praktisk bistand til diverse arbejdsopgaver. Det sker i gennem forskellige laug, der er tilknyttet Sagnlandets historiske områder. Hvert laug organiserer og aftaler i samarbejde med områdelederen hvilke praktiske arbejdsopgaver og aktiviteter, man kan bistå med. Det kan f.eks. være pasning af historiske haver, klining og kalkning af huse, reparation og vedligeholdelse af historiske bygninger, fletning af hegn., garvning af skind og meget mere. Foreningens bestyrelse arrangerer desuden udflugter, foredrag og kurser for foreningens medlemmer.

To gange årligt afholdes en forårs- og efterårsindsatsweekend, hvor Sagnlandets Venner og Sagnlandets medarbejdere arbejder sammen om klargøring til sæson og nedpakning for vinteren.

I 2013 har Venneforeningen bl.a. på smukkeste vis restaureret den Gl. Smedie ved Potteriet, så den fra 2014 kan bruges ved Potteriets formidling til børnegrupper.

Frivillige historiske grupper og foreninger

Sagnlandet Lejre samarbejder hvert år med mange forskellige typer foreninger, der bistår Sagnlandet med aktiviteter på årets sæsonprogram. Det kan f.eks. være historiske re-entactment grupper som jernalderhæren Prindsens Hverving, der er fast tilknyttet Sagnlandet og andre grupper på ad hoc basis.. F.eks. grupper specialiseret i vikingetiden, romerriget, stenalderen osv. Hertil kommer rollespilsforeninger og andre interessegrupper indenfor f.eks. islandske heste m.fl.

Samarbejdet med disse grupper gør det muligt for Sagnlandet at skabe store events og optrin til glæde for såvel publikum som foreningerne selv. I Sagnlandet får de en god fælles oplevelse, når de sammen demonstrerer og formidler deres særlige kunnen og viden for et stort publikum.

CSR (Coorporate Social Responsibility)

Samarbejder med velgørende organisationer

Sagnlandet Lejre har udarbejdet en CSR (Coorporate Social Responsibility) politik: Vi ønsker at gøre vores kulturoplevelser tilgængelige for målgrupper, der af økonomiske/socialle grunde ikke har mulighed for et besøg. Derfor har Sagnlandet kontaktet almennyttige og velgørende organisationer for at løfte vores samfundsansvar.

Derfor donerer vi løbende fribilletter til almennyttige og velgørende organisationer ligesom vi indgår samarbejdsaftaler om reduceret entre. Det sikrer, at organisationernes brugere kan opleve Sagnlandets videnspædagogiske kulturformidling på meget fordelagtige vilkår.

Pt. samarbejder vi med Røde Kors; Mødrehjælpen; Helping Hands; Single+; Familie og Samfund.

Sagnlandet Lejre donerer desuden mange præmier i form af fribilletter til lokale sportsforeninger, skoleindsamlinger og lotterier, såfremt aktiviteten er målrettet en bredere kreds af brugere.

Bæredygtighed

Sagnlandet Lejre tilstræber i videst muligt omfang inden for sit økonomiske råderum at tænke bæredygtighed ind i sin daglige drift.

Derfor er Sagnlandes Velkomstcenter og Multihus doneret af henholdsvis Velux Fondene og Augustinus Fonden bygget med henblik på bedst mulig udnyttelse af energiformer, der er CO2-neutrale.

Vi anvender således jordvarme, solfangere samt træpillefyr, der fyres med affald fra træindustrien til rumopvarmning og til brugsvand.

helping-hands.dk

Formålsparagraf

Dynamik og udvikling er rodfæstet i Sagnlandet Lejres vedtægtsbestemte formål:

Centrets formål er at drive et forskningscenter for udførelse af etnologiske, historiske og arkæologiske eksperimenter. Herunder hører gennemførelse af forskningsopgaver og viderebringelse af resultaterne gennem videnskabelige kanaler og aktiv formidling og undervisning til borgerne. Alle indtægter anvendes til opfyldelse af dette formål.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Sagnlandet Lejre tilstræber at vise, at historisk indsigt altid kan perspektivere nutidens problemstillinger samt at vores valg i dag, har konsekvenser for dagen i morgen.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Børn og unge er morgendagens kultur- og naturforvaltere. Derfor er vores vigtigste opgave at give børn og unge indsigt i sammenhænge mellem teknologisk innovation, samfundsmæssige forandringer og ændringer i menneske- og natursyn gennem årtusinder. Vi har det udgangspunkt at:

- **HANDLING** uden **HOLDNING** signalerer **LIGEGYLDIGHED** ligesom
- **HOLDNING** uden **INDSIGT** signalerer **FORDOMSFULDHED**.

Derfor ser vi historisk indsigt som et stærkt udgangspunkt for børn og unges udformning af fremtidens samfund og værdisæt på.

Derfor hedder vores vision "En fortid i en nutid med en fremtid."

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Aktiv deltagelse er en hjørnesteen i Sagnlandets virke og fremgår af vores mission. Den er inspireret af et gammelt kinesisk ordsprog: *Jeg hører, og jeg glemmer. Jeg ser, og jeg husker. Jeg prøver, og jeg forstår:*

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Sagnlandet Lejres mission er at skabe og formidle viden og forundring om fortidens levevis gennem eksperimental arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse

Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse - Ansvar

Sagnlandet Lejre formidler historie for børn og voksne i en tid, der præges af globalisering. Hver dag bliver samfundet stedse mere komplekst og multikulturelt.

For at begå sig i respektfuld dialog i et sådant samfund, anser vi indsigt i historiske sammenhænge – ikke mindst hos børn og unge – som del af et dannelsesprojekt. Det viser, at alle mennesker har rødder i en specifik kultur, de er rundet af. Vi er alle historieskabte og historieskabende. Derfor har vi også et ansvar for, hvordan fremtiden skal se ud. Derfor baserer Sagnlandet Lejre sine aktiviteter på et værdigrundlag der tager udgangspunkt i følgende nøgleord:

Mangfoldighed i menneskers kultur, selv- og omverdensforståelse belyst i historisk perspektiv.

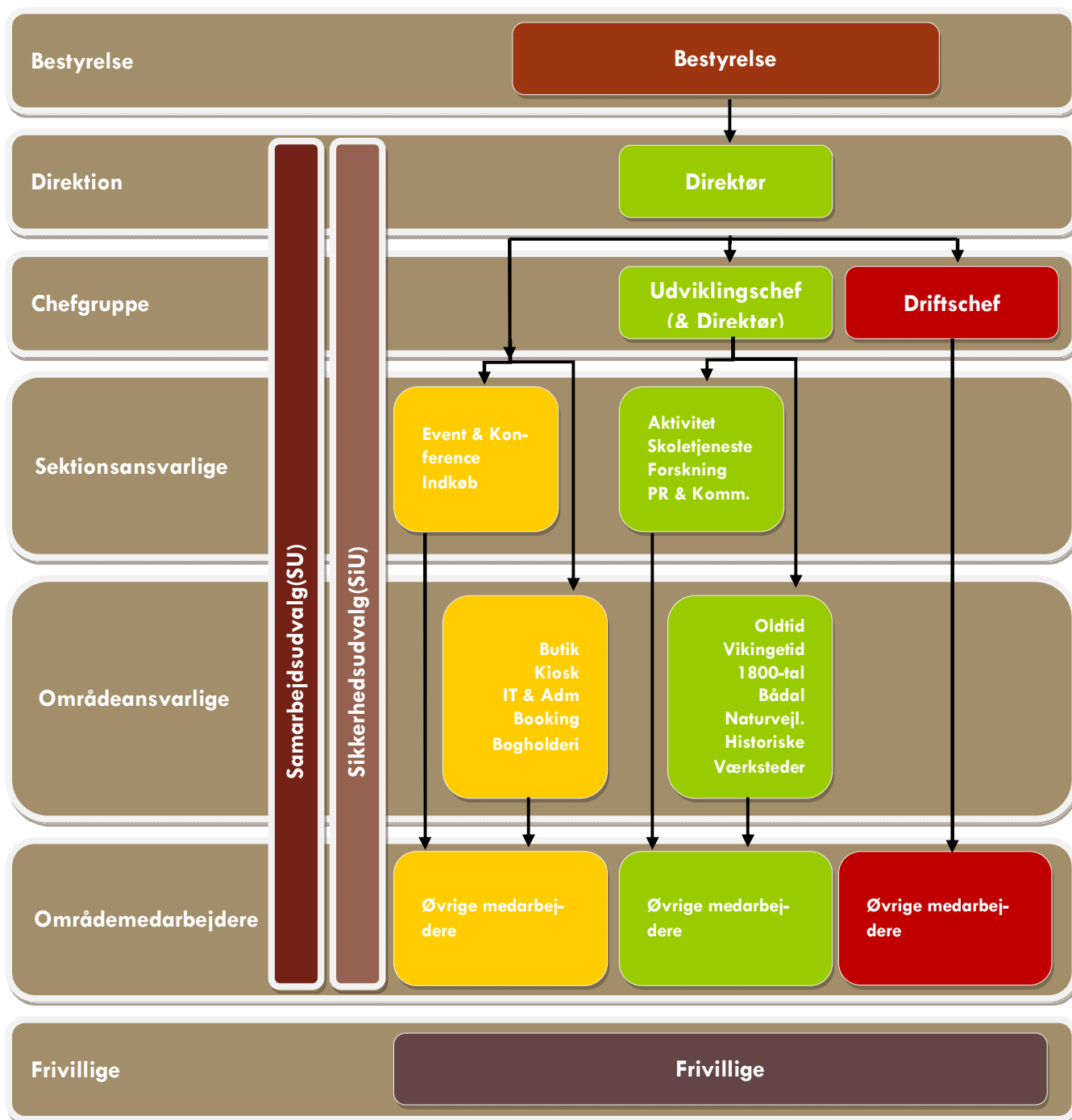
Forståelse af sammenhænge mellem kulturel baggrund og natursyn og ressourceudnyttelse.

Ansvar for en bæredygtig forvaltning af kultur- og naturarv

Organisation

Protektor: Hendes Majestæt Dronningen

Bestyrelse

Protector	Hendes Majestæt Dronningen		
Forretningsudvalg	Formand Professor, Dr. Phil Kristian Kristiansen Göteborg Universitet	Næsteformand Advokat Flemming Dam- gård Larsen Folketingsmedlem,	Direktør Peter Skak Iversen DONG ENERGY A/S
	Direktør Asger Høeg Experimentarium	Direktør Ulla Tofte Golden Days	*)Direktør Carsten U. Larsen Folketinget
Øvrige bestyrelses- medlemmer	Borgmester Mette Touborg Lej- re Kommune	Civil ingeniør Søren Kähler	
	Godsejer John Munro Ledreborg Slot		
Revisor	Statsautoriseret revisor Peter Rasborg BDO Revisionsaktieselskab		

*) Carsten U. Larsen afløses i marts 2014 af Rane Willerslev, Ph.d. og professor, Institut for An-
tropologi, Aarhus Universitet.

Direktion

Direktør	Direktør Lars Holten	
Chefgruppe	Udviklingschef (& Direktør) Lars Holten	Driftschef Stig Claussen

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Slangealléen 2 – 4320 Lejre

Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk

CVR: 33247257

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Havneholmen 29 – 1561 København V

Tlf. 3915 5200 – www.bdo.dk – kobenhavn@bdo.dk